

بررسی رابطه بین افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل مطالبات و آورده نقدی تغییرات و بازده سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر قدرت‌اله طالب‌نیا^۱
امیرعلی ثابتی^۲

چکیده

درمیان بازارهای مالی که وظیفه تنظیم جریان پولی متناسب با میزان فعالیت‌های اقتصادی را برعهده دارند، بازار سرمایه با کمک به تأمین منابع مالی درازمدت شرکت‌ها نقش به‌سزایی در افزایش حجم سرمایه‌گذاری‌ها و به‌دنبال آن رشد اقتصادی درون‌زا و پایدار خواهد داشت. بازار سرمایه با فراهم آوردن انگیزه‌های قوی‌تر برای پس‌اندازها

بین افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل مطالبات و آورده نقدی و تغییرات بازده نقدی؛ بازده ارزش ویژه، بازده دارائی‌ها و تغییرات ارزش سهام این شرکت‌ها رابطه معنی‌داری وجود ندارد

تأمین مالی بلندمدت شرکت‌ها به روش انتشار سهام (افزایش سرمایه) از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران (که در حال حاضر از رایج‌ترین شیوه‌های تأمین مالی در شرکت‌ها می‌باشد)، بر بازده نقدی سهامداران، مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل مطالبات و آورده نقدی و ویژه، بازده دارائی‌ها و تغییرات ارزش سهام این شرکت‌ها رابطه معنی‌داری وجود ندارد

معنی‌داری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: افزایش سرمایه شرکت‌ها و مطالبات و آورده نقدی، بازده سرمایه گذاران، بورس اوراق بهادار تهران
مقدمه

یکی از مهم‌ترین منابعی که واحدهای اقتصادی در اختیار دارند، آورده سهامداران به عنوان سرمایه است. مدیران با

و سرمایه‌گذاری، درمقابل شیوه‌های دیگر، زمینه را برای به حرکت درآوردن سرمایه‌های داخلی و فعالیت‌های سودآور اقتصادی و ارزش‌آفرین و توزیع عادلانه ثروت مهیا می‌سازد. در این‌باره مطالعه روش‌های تأمین منابع مالی توسط شرکت‌ها در بازار سرمایه و به‌ویژه بورس اوراق بهادار از اهمیت خاصی برخوردار است. در این پژوهش تأثیر نحوه

منابع مالی) از واحد اقتصادی و از جانب سهامداران این شرکت ها به صورت آورده نقدی و یا برداشت از مطالبات سهامداران بابت سود سهام بوده است. در واحدهای اقتصادی در ایران و به ویژه آن ها که در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده اند، به سبب سهولت دسترسی به منابع سرمایه ای غیربانکی، نظیر آورده نقدی سهامداران و جلوگیری از خروج وجه نقد در قالب مطالبات سهامداران، از جمله روش های عمومی تأمین مالی در این گونه از شرکت ها طی سالیان گذشته بوده است و همچنان از جمله روش های پرتعداد در تأمین منابع مالی خارج از شرکت در میان مدیران شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است.

انتشار سهام (افزایش سرمایه) از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران که اولی به دلیل تصمیمات مجامع عمومی شرکت ها مبنی بر تقسیم سود ایجاد شده و دومی به علت تصمیمات مجامع عمومی فوق العاده شرکت ها مبنی بر افزایش سرمایه و عدم کفایت مطالبات حال شده سهامداران مورد مطالبه شرکت قرار می گیرد، با تبدیل شدن به سهام شرکت، هزینه سرمایه شرکت را افزایش خواهد داد که این هزینه از دیدگاه دانش مدیریت مالی به جهت افزایش روز افزون نرخ بازده مورد انتظار سهامداران، گران ترین منبع تأمین مالی شرکت ها خواهد بود.

با توجه به شواهد ذکر شده، بررسی توانایی شرکت ها در جهت ایجاد بازده و ((بیشینه سازی پایدار)) ارزش شرکت ها به موجب افزایش در بازده نقدی، بازده ارزش ویژه و بازده کل دارایی ها، از این حیث دارای اهمیت ویژه خواهد بود. لذا این تحقیق درصدد آن است که ارتباط بین افزایش سرمایه شرکت ها از محل مطالبات و آورده نقدی و بازده نقدی و بازده ارزش ویژه و بازده کل دارایی ها و تغییرات ارزش سهام شرکت ها مورد بررسی و مطالعه قرار دهد. امید است نتایج تحقیق بتواند راهنمای عملی تصمیم گیری سرمایه گذاران و راهگشایی برای تحقیقات آتی باشد.

استفاده از این منابع در جهت بقاء و رشد سازمان خود تلاش می کنند. شرایط رقابتی شدید، بحران های مالی - اقتصادی - سیاسی و الزامات مالکیتی و قانونی، برخی شرکت ها را بر آن داشته تا منابع بیشتری را مطالبه نمایند و گاه منافع حاصل از نتایج عملیات واحد اقتصادی را نیز که متعلق به مالکان است، درون واحد اقتصادی، مجدداً سرمایه گذاری نمایند.

به طور کلی واحدهای فعال اقتصادی استفاده از منابع خارجی سرمایه نظیر وجوه ناشی از افزایش سرمایه را به دو دلیل مورد استفاده قرار می دهند:

۱. اصلاح ساختار مالی در جهت کاستن از هزینه های مالی ناشی از بدهی ها و کمک به افزایش بازده سهامداران
۲. اجرای پروژه های سرمایه ای شرکت نظیر طرح های توسعه و افزایش کارایی عملیات

هر چند به کارگیری وجوه ناشی از افزایش سرمایه می تواند به طور هم زمان هر دو هدف فوق را دنبال نماید، اما مسئله مهم در این راه بررسی اثر ناشی از افزایش سرمایه بر بازده کل شرکت خواهد بود. بی تردید آورندگان منابع مالی جدید در شرکت ها متوقع بازدهی بیش از سرمایه گذاری خود در سهام شرکت هستند که تقریباً در تمام موارد این بازدهی بیش از هزینه های مالی ناشی از بدهی ها برای شرکت خواهد بود. به عبارت دیگر در یک بازار کارا، رشد و سودآوری شرکت و در نهایت افزایش ثروت سهامداران زمانی محقق خواهد شد که بازدهی ناشی از به کارگیری منابع

مالی ناشی از انتشار سهام بیش از هزینه های مالی ناشی از بدهی های شرکت و هزینه فرصت ناشی از پروژه های سرمایه ای مورد اجرا باشد.

طی سال های گذشته شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران بر اساس نیازهای واحد اقتصادی و هر از گاهی، برای اصلاح ساختار مالی اقدام به افزایش سرمایه به صورت نقدی نموده اند. افزایش سرمایه به این شکل، در این شرکت ها به معنی جذب منابع مالی از خارج (و یا جلوگیری از خروج

بازار سرمایه با فراهم آوردن
انگیزه های قوی تر برای
پس اندازها و سرمایه گذاری،
در مقابل شیوه های دیگر،
زمینه را برای
به حرکت درآوردن
سرمایه های داخلی و
فعالیت های سودآور اقتصادی و
ارزش آفرین و توزیع
عادلانه ثروت مهیا می سازد

روش تحقیق

از آنجایی که این پژوهش سعی در بررسی ارتباط بین نسبت های بازده نقدی؛ بازده ارزش ویژه (ROE)، بازده کل دارایی ها (ROA) و تغییرات ارزش شرکت ها به واسطه افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران دارد، از آزمون تحلیل همبستگی در حوزه آمار پارامتریک و ناپارامتریک (به شکل هم زمان) استفاده شده است.

متغیرهای پژوهش

به دلیل نوع پژوهش، که رابطه و میزان همبستگی بین افزایش سرمایه در شرکت های پذیرفته شده در بورس طی سال های ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۱ و بازده نقدی؛ بازده حقوق صاحبان سهام؛ بازده کل دارایی ها و تغییرات ارزش بازار این شرکت ها را مطالعه می کند، متغیر عملیاتی مستقل تحقیق تغییرات افزایش سرمایه این شرکت ها و متغیرهای عملیاتی وابسته نیز عبارتند از: تغییرات بازده نقدی؛ تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام؛ تغییرات بازده کل دارایی ها و تغییرات ارزش بازار شرکت ها.

بازده نقدی، بازده حقوق صاحبان سهام (ROE)،

بازده دارایی ها (ROA) و ارزش بازار شرکت ها (MV) در ادبیات مالی ارزش سهام هر شرکت به صورت تنوریک، برابر است با ارزش فعلی جریان نقدی ناشی از سرمایه گذاری در سهام مذکور که نحوه محاسبه آن به شرح زیر خواهد آمد:

$$P = \frac{D}{r-g}$$

در این فرمول نشان داده می شود که قیمت (P) هر سهم مستقیماً متناسب با میزان سود نقدی (D) ناشی از این سرمایه گذاری و نرخ تنزیل ناشی از این سود بر اساس تفاوت نرخ بازده مورد انتظار سهامدار (r) و نرخ رشد درآمدهای شرکت (g) می باشد. برای کشف روابط پنهان بین اجزای این فرمول ناگزیر از تشریح برخی از عوامل مرتبط خواهیم بود که در ادامه خواهد آمد.

نرخ بازده حقوق صاحبان سهام از رابطه زیر محاسبه

خواهد شد:

$$ROE = \frac{\text{سود خالص}}{\text{مجموع حقوق صاحبان سهام}}$$

اما از سوی دیگر ارزش دفتری هر سهم نیز از رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$BV = \frac{\text{مجموع حقوق صاحبان سهام}}{\text{تعداد سهام عادی}}$$

سود هر سهم نیز از رابطه زیر محاسبه می شود:

$$ROE \cdot BV = EPS$$

از سوی دیگر نیز سود نقدی هر سهم نیز از رابطه زیر حاصل خواهد شد:

$$D = EPS \cdot b$$

که در آن b درصد سود تقسیمی خواهد بود. بر همین اساس فرمول اولیه قیمت سهام به شکل زیر قابل محاسبه خواهد بود:

$$P = \frac{EPS \cdot b}{r-g}$$

با گسترش رابطه فوق و جایگزینی ROE.BV به جای EPS می توان نشان داد که:

$$P = \frac{ROE \cdot BV \cdot b}{r-g}$$

بر همین اساس مشاهده می شود که قیمت سهام عادی شرکت با ROE.BV.b و g رابطه مستقیم و مثبت و با r معکوس و منفی دارد. یعنی در صورت ثبات سایر عوامل اجرای پروژه های سرمایه ای با بازدهی مطلوب از یک سو با فراهم آوردن جریان نقدی آزاد بیشتر برای سهامداران سود نقدی هر سهم را افزایش داده و از سوی دیگر موجب افزایش بازده حقوق صاحبان سهام و در نهایت ارزش شرکت (MV) خواهد شد. اما با مطالعه رابطه بین ROE و ROA اثرات ناشی از استفاده از منابع مالی ناشی حاصل از انتشار سهام مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

رابطه بین نسبت های بدهی، ROE و ROA در فرمول زیر

نشان داده می شود:

$$ROE = \frac{ROA}{\text{نسبت بدهی} - 1}$$

از آنجا که انتشار سهام موجب کاهش نسبت بدهی خواهد شد به همین جهت می توان انتظار داشت تا از این طریق افزایش در بازده دارایی ها به وجود آید. اما همان گونه که قبلاً نشان داده شد، از سوی دیگر با افزایش سرمایه در شرکت ها و استفاده از منابع جدید در پروژه های سرمایه ای جریان نقدی آزاد سهامداران نیز افزایش یافته و همین امر موجب افزایش در نسبت بازده دارایی ها خواهد شد.

پیشینه پژوهش

نتایج این بررسی ها از مطالعه سوابق پژوهش های گذشته

در ایران نشان می دهد که برخی پژوهش های صورت گرفته به صورت مربوط (ولی نه به طور کامل) با موضوع، انجام شده که در اینجا خلاصه ای از آن ها را به ترتیب تاریخ انجام، از نظر خواهد گذشت.

در سال ۱۳۷۵ پژوهشی توسط هرمز لاهوتی اشکوری با عنوان ((تحقیقی پیرامون نحوه به کارگیری منابع حاصل از افزایش سرمایه های انجام شده به منظور توسعه و تکمیل شرکت های

پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)) انجام شده و نتیجه گیری شد که رابطه معناداری بین منابع حاصل از افزایش سرمایه و توسعه و تکمیل دارایی های فیزیکی وجود ندارد.

در پژوهش دیگری که در سال ۱۳۸۰ توسط مریم آزاد پیله رود با عنوان ((بررسی تأثیر روش های تأمین مالی بر نسبت های سودآوری (ROE، ROI و ROA) در شرکت ها

پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)) صورت گرفت، مشخص شد که نسبت های بازده سرمایه (ROI)، بازده ارزش ویژه (ROE) و بازده دارایی ها (ROA) در شرکت های پذیرفته شده در بورس تحت تأثیر روش های تأمین مالی قرار نمی گیرد.

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش دربرگیرنده کلیه شرکت هایی است که اولاً در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده اند و ثانیاً در فاصله زمانی بین سال های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۱ اقدام به افزایش سرمایه، تنها و تنها، از محل مطالبات و آورده نقدی نموده باشند.

بر این اساس جامعه پژوهش شامل شرکت هایی است که دارای شرایط زیر باشند:

۱- نام شرکت در فهرست شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران درج و نماد معاملاتی آن واجد قیمت باشد.

۲- شرکت تنها و تنها از محل مطالبات و آورده نقدی اقدام به افزایش سرمایه نموده باشد.

۳- شرکت در طی یک دوره مالی بیش از یک بار، اقدام به افزایش سرمایه با شرایط بند ۲ یا به شیوه دیگری ننموده باشد.

بر این اساس برخی از شرکت های واجد شرایط فوق، در طی

دوره مورد بررسی (سه سال)، بیش از یک و حداکثر سه بار افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی را اجرا نموده اند که به صورت نمونه های مستقل از هم در جامعه آماری مورد نظر قرار گرفته اند و به این ترتیب تعداد موارد افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی در خلال سال های ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۱ که واجد شرایط مذکور باشند، مشتمل بر ۱۳۱ مورد می باشد.

در یک بازار کارا، رشد و

سودآوری شرکت و در نهایت

افزایش ثروت سهامداران

زمانی محقق خواهد شد که

بازدهی ناشی از به کارگیری

منابع مالی ناشی از انتشار سهام،

بیش از هزینه های مالی ناشی از

بدهی های شرکت و هزینه فرصت

ناشی از پروژه های سرمایه ای

مورد اجرا باشد

جمع آوری داده ها

داده های مورد نیاز پژوهش از متن صورت های مالی که توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران در قالب اطلاعیه های رسمی منتشر شده استخراج گردیده است. برای دستیابی به میزان سود تقسیمی، سود عملیاتی شرکت، میزان دارایی ها و حقوق صاحبان سهام شرکت ها از ارقام موجود در صورت های مالی که مربوط به سال های ۱۳۷۸ الی ۱۳۸۲ بوده جهت درج در جداول داده ها استفاده شده زیرا در برخی موارد شرکتی که در سال ۱۳۷۹ اقدام به افزایش سرمایه نموده است در سال ۱۳۷۸ مجمع عمومی تصویب حساب ها و تقسیم سود را تشکیل داده که اطلاعات این مجامع نیز مورد نیاز بوده است.

همچنین جهت اندازه گیری میزان سود نقدی در دوره پس از افزایش سرمایه گاهی نیاز به بررسی اطلاعات مالی شرکت ها در سال ۱۳۸۲ نیز به وجود آمد، چرا که برخی از شرکت ها انجام افزایش سرمایه را در سال ۱۳۸۱ صورت داده و برای بررسی میزان تغییرات در دارایی های، حقوق صاحبان سهام و بازده نقدی نیاز بوده تا این اطلاعات در مجمع عادی سالیانه بعدی که در سال بعد (سال ۱۳۸۲) برگزار گردیده است، مطالعه و در جداول مربوطه گردآوری شود.

فرضیه های پژوهش

فرضیه های این پژوهش بر اساس شناخت ارتباط بین چگونگی انتشار سهام (افزایش سرمایه) از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران از یک سو و تغییر در بازده نقدی سهام داران، تغییر در بازده حقوق صاحبان سهام (ROE)، تغییر در بازده کل دارایی ها (ROA) و تغییر در ارزش بازار (MV) شرکت هایی است که به طریق یاد شده مبادرت به افزایش سرمایه نموده اند. بر همین اساس در این پژوهش جمعاً چهار فرضیه مطرح و مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. این فرضیات عبارتند از:

۱. ((بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس و تغییرات

بازده نقدی سهامداران رابطه معنی داری وجود دارد.))

۲. ((بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس و تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) این شرکت ها رابطه معنی داری وجود دارد.))

۳. ((بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس و تغییرات بازده کل دارایی ها (ROA) ی این شرکت ها رابطه معنی داری وجود دارد.))

۴. ((بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس و تغییرات ارزش بازار (MV) این شرکت ها رابطه معنی داری وجود دارد.))

روش آزمون فرضیات

سنجش و اندازه گیری رابطه متغیر ((درصد افزایش سرمایه شرکت ها)) و متغیرهای ((بازده نقدی، ROE، ROA و MV)) از طریق ضریب همبستگی اسپیرمن و پیرسون محاسبه شده است. سپس از آزمون های Z و T Student در سطح اطمینان ۹۵٪ (سطح خطای ۵٪) به منظور آزمون معنی دار بودن رابطه همبستگی بین دو متغیر استفاده گردیده است.

آزمون نرمال بودن داده

جهت اجرای روش های آماری و محاسبه آماره آزمون مناسب و استنتاج منطقی درباره فرضیه های پژوهش مهم ترین عمل قبل از انجام هر اقدامی انتخاب شیوه آماری مناسب برای پژوهش اعم از ((پارامتریک)) یا ((ناپارامتریک)) بودن روش آماری است. برای این منظور آگاهی از نوع توزیع داده ها از اولویت اساسی برخوردار است و هر پژوهشی بدون توجه به این مهم نمی تواند قرین به صحت باشد. برای همین منظور و در این پژوهش از آزمون معتبر ((کولمو گوروف-اسمیرونف)) برای بررسی فرض نرمال بودن داده های پژوهش استفاده شده است که نتایج آن در نگاره ۱ ارائه می گردد:

در این پژوهش برای آزمون معنی دار بودن ضریب همبستگی اسپیرمن از آزمون Z نرمال و برای آزمون معنی دار بودن ضریب همبستگی پیرسون از آزمون T Student استفاده شده است. آماره این آزمون ها به شرح ذیل محاسبه می شود:

$$Z = \frac{r_s - \rho}{\sqrt{V}}$$

$$V = \frac{1}{n-1}$$

$$T = \frac{r - \rho}{\sqrt{\frac{1-r^2}{n-2}}}$$

که در آن:

Z = آماره آزمون معنی دار بودن ضریب همبستگی اسپیرمن

V = واریانس ضریب همبستگی اسپیرمن

n = آماره آزمون معنی دار بودن ضریب همبستگی پیرسون

n = تعداد مشاهدات

r = ضریب همبستگی اسپیرمن

r = ضریب همبستگی پیرسون

ρ = ضریب همبستگی جامعه

نتایج آزمون فرضیه ها

با توجه به تجزیه و تحلیل های انجام شده، نتایج بررسی های آماری حاصله به تفکیک فرضیه ها در زیر ارائه می گردد.

فرضیه اول H₀: بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده

نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بررسی و تغییرات بازده نقدی سهامداران رابطه معنی داری وجود ندارد.

نتایج آزمون فرضیه اول - نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش به شرح نگاره ۲ ارائه می گردد.

نگاره ۲

نتیجه آزمون	Z جدول	درجه آزادی	آماره Z	تعداد داده ها	همبستگی	نایپارامتریک
عدم رد H ₀	±1/۹۶	۱۳۰	۱/۶۳۰	۱۳۱	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات بازده نقدی	پارامتریک
نتیجه آزمون	T جدول	درجه آزادی	آماره T	تعداد داده ها	همبستگی	پارامتریک
عدم رد H ₀	±1/۹۶	۱۲۹	۱/۹۰۰	۱۳۱	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات بازده نقدی	پارامتریک

نگاره ۱ نتایج حاصل از آزمون نرمال بودن متغیرها

متغیر	نوع آزمون	Z محاسبه شده	نرمال نیست	نتیجه آزمون
درصد افزایش سرمایه ها	KS	۲/۹۶۰	۰/۰۰۰	نرمال نیست
تغییرات بازده نقدی	KS	۰/۸۰۳	۰/۵۳۹	نرمال است
تغییرات ROE	KS	۲/۵۸۸	۰/۰۰۰	نرمال نیست
تغییرات ROA	KS	۲/۳۵۰	۰/۰۰۰	نرمال نیست
تغییرات در ارزش بازار	KS	۳/۳۱۱	۰/۰۰۰	نرمال نیست

چون سطح معنی داری متغیرهای درصد افزایش سرمایه ها، تغییرات ROE، تغییرات ROA و تغییرات در ارزش بازار کوچک تر از ۰/۰۱ است، نمی توان فرضیه نرمال بودن داده ها در مورد آن ها پذیرفت. از میان متغیرهای فوق تنها متغیر تغییرات بازده نقدی، از توزیع نرمال پیروی می کند. با توجه به نتایج حاصل شده آماره آزمون و روش محاسبات در زیر ارائه می گردد.

تعریف و محاسبه آماره آزمون

با توجه به آزمون انجام شده در مورد نرمال بودن توزیع داده ها و دریافت پاسخ منفی در مورد این آزمون، روش اصلی، استفاده از تکنیک های آمار ناپارامتریک و در این پژوهش، استفاده از ضریب همبستگی رتبه ای اسپیرمن خواهد بود. اما به دلایل زیر و در جهت افزایش اعتبار پژوهش، از روش پارامتریک و به ویژه ضریب همبستگی پیرسون (به شکل هم زمان با روش ناپارامتریک) استفاده شده و نتایج آزمون ها با یکدیگر مقایسه گردیده است:

۱. مقیاس اندازه گیری داده ها فاصله ای است.

۲. حجم و تعداد نمونه ها به شکل قابل قبولی بزرگ است.

۳. تعداد نمونه ها در گروه های مختلف متغیرها یکسان است.

نهادینه شدن فرآیند تهیه استانداردهای حسابداری و حسابرسی ضرورتی برای توسعه پایدار: بررسی تجربه‌ها

دکتر جمال رودکی^۱

واقعیت را بیان می‌دارد که تنها راه برخورداری از استانداردهای ملی مورد قبول و متناسب، نهادینه شدن فرآیند تهیه آن است. برای این کار اعضای هیأت استانداردها گذار باید دارای استقلال مالی و برخوردار از پشتیبانی همه ارگان‌ها و گروه‌های مسلط و سودبرنده از استانداردها باشند تا استقلال، دقت و سرعت در فرآیند تهیه استانداردها ایجاد گردد. در

تازه‌ترین تلاش کمیته بین‌المللی استاندارد‌های حسابداری (IASB) با تجدید سازمان هیأت استاندارد گذار کوشش فراوانی برای تهیه استاندارد‌های فراگیر بین‌المللی به عمل آمده است. در این مقاله به این موضوع نیز پرداخته می‌شود.

چکیده

استانداردهای مورد استفاده حسابداران و حسابرسان برای تهیه و تایید گزارشگری‌های مالی در ایجاد قابلیت اطمینان، صحت و درستی اطلاعات مالی نقش اساسی دارند و یکی از عوامل مهم برنامه ریزی توسعه اقتصادی هستند. این مقاله با طرح موضوع نهادینه شدن (Institutional) و تاثیر فرهنگ در فرآیند استانداردها گذاری بر اهمیت تهیه

استانداردهای حسابداری و حسابرسی برای توسعه پایدار تاکید دارد. در این راستا به بررسی اهمیت هیأت استانداردها گذار، اهمیت روش استاندارد گذاری و دلیل تهیه استانداردها در حسابداری و حسابرسی پرداخته می‌شود. بررسی تجربه طولانی استاندارد گذاری در دیگر کشورها این

از محیط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی هر جامعه ای می باشد لذا دارای پیچیدگی خاصی است. در فرایند تهیه استانداردها باید منافع همه گروه های ذینفع جامعه در جای خود و با توجه به برقراری عدالت نسبی در نظر گرفته شود. در صورتی این فرایند بدون جانبداری از منافع گروهی عمل خواهد کرد که با نهادینه شدن از سیطره گروه گرائی به دور باشد. در این حالت فرایند نهادینه شده بر اساس اصول اساسی و پیش فروش های تعیین شده معیارها و استانداردها را تهیه و برای اجرا ارائه می نماید. در چنین حالتی با کنش و واکنش های اجتماعی و اقتصادی منافع همه گروه ها تامین و دمکراسی قانون گذاری در حسابداری و حسابرسی، فرایند توسعه پایدار را سامان می دهد.

حسابرسان با اعتبار دهی به گزارش های مالی اساسی اطمینان به اطلاعات حسابداری را فراهم می نمایند. چون داشتن اطلاعات دقیق، قابل اطمینان و تأیید شده یکی از ضروریات برنامه ریزی توسعه اقتصادی است. استاندارد های حسابرسی مهمترین ابزار برای اظهار نظر حرفه ای در حسابرسی به حساب می آیند. با نهادینه شدن فرایند تهیه استانداردها، حسابرسان (تهیه کنندگان اظهار نظر حرفه ای) ابزار لازم و برنامه ریزان اقتصادی و سایر استفاده کنندگان از گزارش های مالی (اتکا کنندگان به اطلاعات مالی گزارش های مالی) اطمینان کافی به دست می آورند. بدین علت است که دولت، برنامه ریزان اقتصادی و جامعه حسابداران همیشه توجه خاصی به سلامت، دقت و سرعت در فرایند تهیه استانداردها دارند. تنها راهکار انجام این مهم نهادینه کردن فرایند استاندارد گذاری است. فرایند نهادینه شدن استاندارد های حسابداری در جوامع توسعه یافته سال هاست که با تشکیل جامعه حسابداران رسمی و تشکیل هیأت های استاندارد گذار انجام پذیرفته است.

کلمات کلیدی: نهادینه شدن، استانداردهای حسابداری و حسابرسی، هیأت استاندارد گذار، استاندارد گذاری.

مقدمه

کوشش دولت ها برای ارتقای سطح رفاه اقتصادی - اجتماعی از بعد از جنگ جهانی دوم به طور جدی پیگیری شده است. در این مدت ارگان های برنامه ریز با استفاده از ابزارها و روش های متعدد، بی وقفه برای ارتقای کیفی و کمی سطح زندگی در جوامع مختلف تلاش نموده اند. یکی از ابزارهایی که مورد توجه قرار گرفته سیستم های حسابداری و روش های حسابرسی برای تنظیم امور مالی، مالیاتی و تهیه اطلاعات مالی به موقع و مورد اطمینان برای

حسابرسان با اعتباردهی به گزارش های

مالی اساسی اطمینان به اطلاعات

حسابداری را فراهم می نمایند.

چون داشتن اطلاعات دقیق،

قابل اطمینان و تأیید شده یکی از

ضروریات برنامه ریزی

توسعه اقتصادی است

تصمیم گیری در برنامه ریزی بوده است. حسابداران (تهیه کنندگان اطلاعات مالی) و حسابرسان (اعتباردهندگان گزارش های مالی) با استفاده از استانداردهای حسابداری و حسابرسی با تهیه اطلاعات موثق مورد نیاز ارگان های برنامه ریز خدمات ارزنده ای به اقتصاد در حال توسعه کشورها نموده اند. هیأت های استاندارد گذار با تلاش همه جانبه استانداردهای (ابزارهای) لازم را برای حسابداران و حسابرسان تدوین و در اختیار آنان قرار داده اند. کوشش های این هیأت ها پس از آنکه فرایند تهیه استانداردها نهادینه شد، ثمر بخش تر گردید. لذا، فرایند نهادینه شدن پروسه استاندارد گذاری از منظر چارچوب نظری (مفهومی) و تئوری حسابداری در توسعه حرفه حسابداری دارای جایگاه ویژه ای است.

پیشینه تحقیق

نهادینه شدن فرایند تهیه معیار های (استانداردهای) اندازه گیری اطلاعات مالی یکی از نیاز های ضروری برای توسعه پایدار اقتصادی است. از آن جهت که این فرایند متاثر

بررسی می گردد تا آثار متقابل خرده فرهنگ حسابداری و ارزش های فرهنگی مسلط بر جامعه برای ادامه بحث روشن تر گردد.

اهداف گزارشگری، تهیه استانداردها و ارزش های فرهنگی

دوجنبه مهم و جداناپذیر تئوری حسابداری اندازه گیری (Measurement) و شناخت (Recognition) است. در تمام مراحل حسابداری عمل تخصیص مبالغ (اعداد ریالی) به اشکال مختلف براساس شناخت اجرا می گردد. در این حالت گزارش های مالی نمودگر شناسائی و اندازه گیری هائی است که حسابداران انجام داده اند (Abdel-Majid, 1979 p 347). اندازه گیری خود وابسته به عوامل زیادی مانند، میزان تجربه شخص اندازه گیر (حسابدار)، صفت و شیء مورد اندازه گیری (واحد پول و پیکر های مالی)، عملیات و وسیله اندازه گیری (مراحل حسابداری و روش های حسابداری) و محدودیت های موثر بر عمل اندازه گیری (شرایط محیط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی) می باشد. در نتیجه فرایند شناخت بسیار پیچیده و از عوامل بسیاری از جمله ارزش های فرهنگی تاثیر پذیر است (والک و دیگران (Wolk et al, 2001 p 6-9).

براساس ارزش های اجتماعی بیان شده به وسیله هافستد (۱۹۶۷) گری در ۱۹۸۸ آثار چهار ارزش خرده فرهنگ حسابداری:

- ۱) استقلال حرفه (Professionalism) و قبول کنترل قانونی بر حرفه (Statutory control).
- ۲) یکنواختی (Uniformity) و قابلیت انعطاف (Flexibility).
- ۳) محافظه کاری (Conservatism) و روشنگری (Optimism) و
- ۴) محرمانه بودن (Secrecy) و باز عمل کردن

اهمیت گزارش های مالی در فرایند تهیه آنها متجلی می شود. سیستم های حسابداری برای تهیه گزارش های با خواص بیان شده به استانداردهائی نیاز دارند تا در بهترین حالت ممکن کمیت های ریالی را به کیفیت های گزارشگری تبدیل کنند. کیفیت استانداردها در مرحله اول به هیأت استانداردگذار و سپس به روش استانداردگذاری و در نهایت به دلائل استاندارد گذاری بستگی دارد.

نمازی (۱۳۷۲) هفت پارامتر را در تدوین استانداردها مهم می داند. این عوامل عبارتند از: ایجاد تشکیلات سازمانی، تعیین اهداف، مشارکت مدیران و حسابرسان، تعیین گروه های مسلط در تدوین استانداردها و وضعیت ساختار اقتصادی - اجتماعی - سیاسی جامعه (نمازی ۱۳۷۲ ص ۲۶).

در این مقاله با توجه به تشکیل جامعه حسابداران رسمی ایران و نیاز به تهیه استاندارد های حسابداری (اصول و ضوابط فنی قابل قبول حسابداری و حسابرسی)، و با توجه به پارامترهای یادشده به بررسی سه عامل: اهمیت هیأت استانداردگذار، اهمیت روش استانداردگذاری و دلائل استانداردگذاری و سپس به بررسی تاریخ تطور فرایند نهادینه شدن استاندارد گذاری پرداخته می شود. در فرایند نهادینه شدن

تشکیلات سازمانی تدوین استانداردها شکل گرفته و همکاری مدیران، حسابرسان و سایر گروه های مسلط در محیط سازمان یافته جلب و هماهنگ می گردد. بررسی تجربه سایر کشورها نشان می دهد که نهادینه شدن فرایند استانداردگذاری زمینه ساز استقرار و دستیابی به عوامل یاد شده است و کشورهای مثل امریکا از این طریق به اهداف تدوین استانداردها دست یافته اند. قبل از ورود به بحث، اهداف گزارشگری مالی در ارتباط با فرایند تهیه استانداردها و با دقت نظر در ارزش های فرهنگی از دیدگاه تئوریک

شکل می گیرند اولین محصول این تعامل فرهنگی هستند. لذا هیأت استانداردگذار باید به نحوی شکل گیرد که قادر به رهبری فرهنگی و فرهنگ سازی باشد. این مهم با نهادینه شدن فرآیند استانداردگذاری که امکان تهیه استاندارد های حسابداری را در محیطی دموکراتیک که نیازهای همه گروه های ذینفع و مسلط (برنامه ریزان اقتصادی، مدیران مالیاتی، حسابرسان و مدیران) را با در نظر گرفتن موارد بیان شده تامین نماید امکان پذیر است.

جنبه مهم دیگر در تئوری حسابداری شناخت است. موضوع شناخت در حسابداری، علیرغم کوشش های سازمان یافته حسابداران و دانش پژوهان رشته حسابداری برای حل مشکل شناخت تاکنون به نتیجه قاطعی نرسیده است. بیانیتهای

حسابداری به صورت قراردادی بوسیله ایجاد استانداردهای حسابداری به منظور ایجاد یکنواختی برای فرآیند شناخت پیش بینی هائی نموده اند. با توجه به این موضوع حسابداران، گزارش های مالی را باید به نحوی تهیه کنند که گواه صادق (Representational Faithfulness) از وضعیت مالی (ترازنامه) و چگونگی فعالیت های مالی (سود و زیان) مؤسسه باشند. تئوری های متعددی در حسابداری مانند: تئوری حقوق صاحبان (Equity Theory)، تئوری های سود در فرآیند شناخت برای تهیه گزارش های مالی نقش عمده ای ایفا می کنند. بدین سبب که، کاربران از گزارش های مالی برای تصمیم گیری های بلند مدت و کوتاه مدت استفاده می کنند و با توجه به طیف وسیع کاربران و علائق متنوع آنان گزارش های مالی باید از نقطه نظر تصمیم گیری قابل استفاده (Decision Usefulness) باشند. به بیان دقیق تر گزارش های مالی باید دارای خاصیت مربوط بودن (Relevance) به موضوع مورد تصمیم گیری و قابل اعتماد برای تصمیم گیر باشند تا در فرآیند تصمیم گیری مفید واقع شوند. از یک طرف قابلیت تأییدی (Verifiability)، گواه

(Transparency) را در جوامع مختلف دنیا بررسی نمود (Radebaug et al, 2006).

وی نتیجه گرفت که ارزش های حسابداری یعنی کنترل حرفه ای، یکنواختی، محافظه کاری و افشا تحت تاثیر عوامل بیان شده قرار دارند و بر همین اساس کشورها و جوامع را دسته بندی نمود. در جدول تهیه شده به وسیله هافستد که گری آن را نقل نموده ایران به عنوان یک کشور شرق نزدیک

در کنار یونان، ترکیه، یوگسلاوی و کشورهای عربی قرار گرفته است (6 Gary, 1988 p). بر اساس تحلیلی که گری انجام داده، این کشورها از جمله ایران دارای بعد جمع گرایی از مجموعه ارزش های خرده فرهنگ حسابداری هستند. وی بیان می دارد که در این کشورها جمع گرایی

(Collectivism) به معنی نفی استقلال حرفه ای، قابلیت انعطاف، روشنگری و باز عمل کردن و قبول کنترل قانونی بر حرفه، یکنواختی، محافظه کاری و محرمانه بودن در مسایل حسابداری می باشد (Radebaug et al, 2006). نباید فراموش کرد که ارزش های فرهنگی و ارزش های حسابداری مثل هر فرهنگ و خرده فرهنگ دیگر دارای آثار متقابل هستند. در نوشته های پررا (1989) فرهنگ یکی از قدرتمندترین عامل محیطی مؤثر بر ارزش های حسابداری بحساب آمده است. (Perera, 1989 p 43) مهرانی ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ عقیده دارد که ارزش های حسابداری در ایران به سوی کنترل قانونی، یکنواختی، محافظه کاری و پنهان کاری متمایل است (مهرانی ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ ص ۱۱۱). با این مفروضات این نتیجه عاید می شود که، نهاد های قانونی و سیاسی از یک طرف، نیازهای بازار سرمایه و انجمن های حرفه ای حسابداری از طرف دیگر در کنار نحوه مالکیت شرکت ها و ارزش های مذهبی بر ارزش های حسابداری تاثیرات فراوانی خواهند داشت. سیستم حسابداری که بر اساس ارزش های حسابداری و استانداردهای حسابداری

استاندارد های حسابداری و حسابرسی

باید به نحوی مورد موافقت همه کاربران

از جمله مقامات مالیاتی،

مدیران شرکت ها و برنامه ریزان

اقتصادی کشور قرار گیرد

محیط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی این فرایند بطور ذاتی سیاسی می شود و یا لاقلاً از محیط سیاسی - اجتماعی اطراف متأثر می گردد. (Bealing, 1996 p 317-318) بدیهی است که استاندارد های حسابداری و حسابرسی باید به نحوی مورد موافقت همه کاربران از جمله مقامات مالیاتی، مدیران شرکت ها و برنامه ریزان اقتصادی کشور قرار گیرد، این موضوع بار ارزشی سیاسی خاصی برای فرایند استاندارد گذاری به همراه دارد. از طرف دیگر فرایند تهیه استاندارد ها نمی تواند محرمانه باشد، چون اولین شرط استاندارد شدن مقبولیت آن برای کاربران است. کاربران بدون پی بردن به دلایل توجیحی استاندارد را به کار نمی برند و این مهم وقتی اتفاق می افتد که در محیطی دموکراتیک همه کاربران در مراحل مختلف تهیه استانداردها شرکت فعال داشته باشند. نهادینه شدن روش های استاندارد گذاری با تشکیل هیأت استاندارد گزار مستقل شکل می گیرد. هیأت استانداردها باید به طور غیر مستقیم از طرف کاربران و سودبرندگان از استانداردها تامین مالی و مورد پشتیبانی معنوی واقع شوند و کار استاندارد گذاری شغلی تمام وقت به حساب آید. در محیطی که گروه های کاری تهیه استانداردها با بودجه تحقیقاتی کافی به مطالعه می پردازند می توان انتظار تدوین استانداردهایی به موقع و دقیق و بدون جانبداری را داشت.

تجربه سایر کشورها نشان داده که با تغییر در روش های استاندارد گذاری و هماهنگ نمودن آن با شرایط محیطی و با تامین مالی هیأت استانداردها و تشکیل گروه های تحقیق این فرایند را نهادینه کرده اند. بطور مثال در کشور امریکا حدود ۷۰ سال است که هیأت های مختلف استاندارد گذاری تحت عناوین مختلف شکل گرفته اند تا امروزه که فرایند استاندارد گذاری در آن کشور در نهایت نهادینه شدن است.

صادق بودن و بی طرفی موضوع قابلیت اعتماد را در گزارش های مالی بوجود می آورد و از طرف دیگر به موقع بودن (Timeliness)، دارای ارزش بازخوری (Feedback Value) و ایجاد قابلیت پیش بینی (Predictability) موضوع مربوط بودن گزارش های مالی را برای کاربران به ارمغان می آورد. تمام موارد بیان شده دارای بار فرهنگی بوده و بر فرایند استاندارد گذاری مؤثر واقع می شوند. با این استدلال اهمیت هیأت استاندارد گزار و روشی که به کار می گیرد تا فرایند استاندارد گذاری را سامان بخشد و دلائلی که این هیأت برای استاندارد گذاری به آن توجه می کند از اهمیت خاصی برخوردار است. نهادینه شدن فرایند استاندارد گذاری پاسخی منطقی برای کنترل و هدایت تعامل فرهنگی در فرایند استاندارد گذاری است.

اهمیت هیأت استانداردها، اهمیت روش استاندارد گذاری و دلائل استاندارد گذاری

برای برقراری قوانین و مقررات باید تمام گروه های تحت تاثیر، علاقمند و استفاده کننده (ذی نفع و مسلط) مورد توجه قرار گیرند. رعایت اصل دموکراسی ایجاب می کند که تمام گروه های نامبرده در تهیه قانون شرکت کنند. در نتیجه باید فرایند قانون گذاری چنان

نهادینه شود که منافع مشروع تمام این گروه ها تامین گردد، تا منافع جامعه در کل به دست آید. بنابراین هیأت استاندارد گزار در مرحله اول و در مرحله بعد روش هایی که این هیأت برای تهیه استاندارد به کار می برد از اهمیت خاصی برخوردار است. در مرحله سوم از اهمیت دلیل برقراری استاندارد قرار می گیرد که باید مورد توجه قرار گیرد. گرچه، در جوامعی که کار استاندارد گذاری را سالهاست انجام می دهند، سعی شده که فرایند استاندارد گذاری غیر سیاسی جلوه کند ولی به سبب ارتباط استاندارد های حسابداری با

ارزش های فرهنگی و ارزش های حسابداری مثل هر فرهنگ و خرده فرهنگ دیگر دارای آثار متقابل هستند. در نوشته های پورا فرهنگ یکی از قدرتمند ترین عوامل محیطی مؤثر بر ارزش های حسابداری به حساب آمده است

اعضای کمیسیون اوراق بهادار برای تهیه بولتن ها، همه نهادها و انجمن های حسابداری راضی نبودند. از جمله انجمن حسابداران امریکا اظهار داشت که روش کمیته رویه های حسابداری در غالب موارد قیاسی (Inductive) است در حالی که باید از روش استقرائی (Deductive) مسائل را بررسی و اصول را تدوین نماید. اگر چه کمیته رویه های حسابداری در اواخر دهه ۱۹۵۰ به اتهام کم کاری جای خود را به هیأت استانداردهای حسابداری داد ولی دو دستاورد مهم داشت. اول آنکه موضوع هماهنگی حرفه ای

حسابداری رشد بسیار کرد و دوم آنکه بخش خصوصی به عنوان منبع تهیه استانداردهای حرفه ای حسابداری شناخته شد.

سازمان دادن هیأت اصول حسابداری

کمیته رویه های حسابداری در سال ۱۹۵۷ به علت کم کاری و عدم توجه به نظرات ارگان های

فعال در حرفه حسابداری و عدم پاسخگویی نیازهای نیروهای موثر بر ارزش های حسابداری، جایگاه تدوین اصول برای حرفه حسابداری خود را به هیأت اصول حسابداری واگذار نمود. انتشار ۵۱ بولتن تحقیقاتی و نشریه های مطالعات تحقیقاتی حسابداری (Accounting Research Studies) ظرف ۲۰ سال حاصل کار بخش تحقیقات حسابداری این هیأت است.

با تشکیل هیأت اصول حسابداری دو موضوع مهم در دستور کار قرار گرفت. در مرحله اول به اصول اساسی حسابداری (Basic Postulates of Accounting) و در مرحله دوم به تهیه مجموعه وسیع اصول حسابداری سازمان یافته بر مبنای اصول اساسی توجه گردید. هیأت اصول حسابداری دارای ۲۱ عضو بود که همه حسابدار رسمی عضو انستیتوی حسابداران رسمی امریکا بودند. پس از سال های اولیه سازمان یافتن هیأت اصول حسابداری که سال های شک و

در این کشور ابتدا کمیته رویه های حسابداری (Committee on Accounting procedures-CAP) و پس از آن هیأت اصول حسابداری (Principles Board Accounting-APB) و در سال های اخیر هیأت استانداردهای حسابداری مالی (Financial Accounting Standard Board) و هیأت استانداردهای حسابداری دولتی (Government Accounting Standards Board) فرایند نهادینه شدن روش های تهیه استانداردها را تکمیل نموده اند که هر یک به اختصار بررسی می شوند. این بررسی کوششی است در جهت

کسب تجربه فرایند نهادینه شدن استانداردهای حسابداری و نشان دادن اهمیت هیأت استانداردهای حسابداری و روش استانداردهای حسابداری.

کمیته رویه های حسابداری در اواخر دهه ۱۹۵۰ به اتهام کم کاری جای خود را به هیأت استانداردهای حسابداری داد ولی دو دستاورد مهم داشت. اول آنکه موضوع هماهنگی حرفه ای حسابداری رشد بسیار کرد و دوم آنکه بخش خصوصی به عنوان منبع تهیه استانداردهای حرفه ای حسابداری شناخته شد

تشکیل کمیته رویه های حسابداری

تولد کمیته رویه های حسابداری به دنبال کوشش انستیتوی حسابداران رسمی

امریکا برای تشکیل کمیته خاص تهیه اصول حسابداری (Special Committee on Development & Accounting Procedures) در سال ۱۹۳۹ تحقق یافت. اگر چه این کمیته تا سال ۱۹۳۸ کار چندانی انجام نداد، ولی از این به بعد با افزایش اعضا از ۷ به ۲۱ نفر در جهت خواسته های کمیسیون اوراق بهادار امریکا فعالیت چشمگیری را شروع نمود (Wolk et al, 2001 p 75) و کمیته رویه های حسابداری هدف اصلی خود را تهیه راهنمای کامل حسابداری قرار داد و مدت تهیه را ۵ سال ذکر نمود. این مدت به نظر اعضای کمیسیون اوراق بهادار طولانی رسید، لذا کمیته رویه ها تصمیم گرفت که با مسائل حاد حرفه حسابداری به طور موضعی برخورد کند. نتیجه این شد که در طول سال های ۱۹۳۸ و ۱۹۳۹ تعداد ۲۱ بولتن تحقیقات حسابداری (Accounting Research Bulletin) به وسیله کمیته رویه های حسابداری انتشار یافت. علی رغم کوشش های کمیته رویه ها و مشاوره با

شرایط داوطلبان :

(۱) فراغت از تحصیل یا گذراندن حداقل ۱۰۰ واحد درسی تا پایان شهریور ۱۳۸۵.

(۲) کسب معدل کل بالاتر از ۱۴ تا زمان ثبت نام.

(۳) توانایی حضور در کلاس های دوره حداقل سه روز در هفته.

(۴) ثبت نام حداقل در ۳ درس.

ویژگی های دوره :

(۱) استفاده از مجرب ترین استادان دانشگاه ها که در برگزاری دوره های آمادگی کارشناسی ارشد دارای تخصص و تجربه هستند.

(۲) استفاده از شیوه های نوین برای آموزش زبان انگلیسی تخصصی.

(۳) اعطای تخفیف به دانشجویانی که معدل بالای ۱۷ دارند.

(۴) آموزش تمام دروس بر اساس آخرین برنامه های درسی دانشگاه های معتبر ایران.

نشانی جهت ثبت نام: خیابان ملاصدرا، خیابان خوارزمی (سازمان گوشت)، دومین کوچه دست چپ (کوچه میلاد)، پلاک ۷ غربی، دفتر آموزش انجمن حسابداری ایران.

برنامه آموزشی کارشناسی ارشد حسابداری

۵۰ ساعت	(۱) مرور حسابداری مالی
۴۰ ساعت	(۲) مرور حسابداری صنعتی
۵۵ ساعت	(۳) مرور ریاضی و آمار
۳۰ ساعت	(۴) مرور زبان تخصصی
جزوه و تست	(۵) مرور حسابرسی
—	(۶) آزمون نهایی ارزشیابی

شروع ثبت نام: از ۸۵/۷/۱

شروع کلاس ها: از پایان مهر ۸۵

فهرست اعضای حقوقی انجمن حسابداری ایران

ردیف	نام شرکت	ردیف	نام شرکت	ردیف	نام شرکت
۱	آ.س.پ	۳۴	دانشگر محاسب	۱	آذرمقیم
۲	آرک	۳۵	داوران حساب	۲	آذرین حساب
۳	بامداد کامپیوتر	۳۶	دایارایان	۳	آرام فهیم
۴	بانک صادرات ایران	۳۷	دش و همکاران	۴	ارقام پویا
۵	بانک کارآفرین	۳۸	دقیق	۵	ارقام کنکاش
۶	بیمه کارآفرین	۳۹	دیلمی پور و همکاران	۶	ارقام نگر آریا
۷	پتروشیمی خارک	۴۰	ذخایر	۷	آریا بهروش
۸	پردازش موازی سامان	۴۱	رمز پویا	۸	آزمودگان
۹	تعاونی اعتبار ثامن الائمه	۴۲	رهبین	۹	آزموده کاران
۱۰	تولیدی گاز لوله	۴۳	رهیافت و همکاران	۱۰	آزمون تراز کویر
۱۱	داده پرداز دستیار	۴۴	زانیاران نیکواندیش	۱۱	اصول پایه فراگیر
۱۲	داروسازی امین	۴۵	سیاهان تراز	۱۲	آگاه تدبیر
۱۳	دانشگاه آزاد مرند	۴۶	سخن حق	۱۳	آگاه نگر
۱۴	دانشگاه صنعتی مالک اشتر	۴۷	شاخص اندیشان	۱۴	آگاهان تراز توس
۱۵	رای پرداز	۴۸	شایسته	۱۵	امین حساب
۱۶	سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار	۴۹	شراکت	۱۶	امین حسابرس افق
۱۷	سرمایه گذاری ایرانیان	۵۰	صبح بهار البرز	۱۷	امین راهبرد
۱۸	سرمایه گذاری سعدی	۵۱	صدر	۱۸	اندیشمند تدبیر
۱۹	شیشه همدان	۵۲	صدرامین تهران	۱۹	برترین پژوهشگر
۲۰	صنایع کاغذ سازی کاوه	۵۳	صلح سازان آینده	۲۰	به روز اوران ژرف اندیش
۲۱	صنایع موکت همدان	۵۴	عامر مشاور تهران	۲۱	بهراد مشار
۲۲	عمران قشم	۵۵	فراز مشاور	۲۲	بهمند
۲۳	گروه صنعتی گلرنگ	۵۶	فراگیر اصول	۲۳	بیداران
۲۴	مجتمع فولاد سبا	۵۷	فردا پدید و همکاران	۲۴	پرتو حساب تهران
۲۵	مشاورین پگاه سیستم پیشرو	۵۸	فهیمن و نوآوران درفش سپاهان	۲۵	پرسیان یاد
۲۶	مطالعات و پژوهش های بازرگانی	۵۹	کرج محاسب	۲۶	پیام
۲۷	مهندسی تک پیشرو رایانه	۶۰	کوثر بنیاد تعاون بسیج	۲۷	پیمان مشهود
۲۸	مهندسی نرم افزار فرایم	۶۱	مفید راهبر	۲۸	تأمین اجتماعی
۲۹	نرم افزار فروردین	۶۲	ممیز	۲۹	تلاش ارقام
		۶۳	نمودگر روش	۳۰	حساب گستر پویا
		۶۴	همپیشگان	۳۱	حسابداران برگزیده
		۶۵	هوشمند تدبیر	۳۲	خردمندان حساب
		۶۶	یکتا تدبیر	۳۳	دانش حساب

شناسایی عوامل مؤثر بر کارآیی حسابرسی و نحوه تأثیر آنها

دکتر جواد رضا زاده^۱
نیما بسنده^۲

مرحله ارزیابی ساختار کنترل داخلی، مرحله انجام آزمون های محتوا و مرحله تکمیل کار حسابرسی است.

نتایج حاصل بیانگر آن بود که تنها میزان اتکای حسابرسان بر ساختار کنترل داخلی صاحبکار با میزان کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی ارتباط مستقیم دارد. همچنین نتایج تحقیق بیانگر آن بود که میزان کارآیی نسبی حسابرسی

صورت های مالی در سازمان حسابرسی (به عنوان بخش دولتی) و مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران (به عنوان بخش خصوصی) تفاوت معناداری ندارند.

واژه های کلیدی: گزارش حسابرسی صورت های مالی، تحلیل پوششی داده ها، کارآیی حسابرسی

میزان کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی در سازمان حسابرسی (به عنوان بخش دولتی) و مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران (به عنوان بخش خصوصی) تفاوت معناداری ندارند

چکیده

در این تحقیق ابتدا به کمک مدل برنامه ریزی تحلیل پوششی داده ها اقدام به تعیین ضریب کمی کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی شد. پس از آن اثر عوامل مختلف بر میزان کارآیی به کمک تحلیل رگرسیون و ضریب همبستگی مورد آزمون قرار گرفت. این عوامل عبارتند از: اثر شناخت حاصل از ارائه خدمات غیر حسابرسی به

صاحبکار، اثر اعمال محدودیت زمانی از طرف صاحبکار برای کاهش زمان انجام کار، تکراری شدن کار برای حسابرسان به دلیل عدم تغییر آنان در سال های متوالی، میزان اتکای حسابرسان بر ساختار کنترل داخلی صاحبکار و نحوه تخصیص زمان به مراحل مختلف انجام کار حسابرسی. مرحله اخیر قابل تجزیه به مراحل دیگری شامل: مرحله برنامه ریزی،

مقدمه:

انگیزه ای برای تحقیق حاضر نیز هستند. پالمروز تحقیقی تحت عنوان «ارتباط بین نوع قرارداد حسابرسی و هزینه ها و ساعات حسابرسی» [۱] انجام داده است که طی آن به تأثیر نوع قرارداد حسابرسی بر هزینه و زمان انجام حسابرسی پرداخته است. او با در نظر گرفتن دو نوع قرارداد حسابرسی مستقل صورت های مالی که عبارت از قراردادهای حسابرسی «با قیمت مشخص»^۲ و قراردادهای حسابرسی «باز پرداخت هزینه ها»^۳ هستند دو فرضیه را بیان می کند که به این شرح است:

للم ۱) تفاوتی بین هزینه های این دو نوع قرارداد نیست.

للم ۲) تفاوتی بین زمان انجام کار در هر یک از این قراردادها وجود ندارد.

در نهایت محقق با کمک اطلاعات جمع آوری شده به وسیله پرسش نامه به بررسی ارتباط بین نوع قراردادها و هزینه و زمان انجام آنها می پردازد و نتایج حاصله نشان دهنده آن است که نوع قرارداد حسابرسی صورت های مالی با هزینه های انجام حسابرسی رابطه معناداری دارد ولی با طول زمان انجام کار رابطه معناداری ندارد.

می توان گفت تحقیق فوق اثر محدودیت هزینه ها بر کارایی حسابرسی صورت های مالی را مورد بررسی قرار داده است. یعنی نتایج این تحقیق حاکی از آن است که هرچه قرارداد محدودیت بیشتری برای حسابرسان از لحاظ هزینه ها ایجاد کند در نتیجه هزینه های انجام کار نیز کاهش خواهد یافت اما این امر اثر معناداری بر زمان انجام کار نخواهد داشت.

در اغلب تحقیقات انجام شده تا کنون متغیر مورد آزمون، ساعات کار حرفه ای صرف شده جهت انجام کار حسابرسی بوده است که به عنوان داده مد نظر قرار داشته و نحوه تأثیر عوامل مختلف با بررسی رابطه این عوامل با ساعات کار حرفه ای صرف شده مورد مطالعه قرار گرفته است. در سال ۱۹۸۹ پالمروز نیز جمع ساعات کار حرفه ای را به عنوان داده های فرآیند حسابرسی در نظر گرفته است. البته پالمروز ساعات حرفه ای صرف شده برای انجام کار حسابرسی را بدون توجه به رده های مختلف پرسنل مد نظر قرار داده است. در سال ۱۹۹۴ اکیف^۴ و همکارانش عملکرد محققان قبلی را تا

کارایی یکی از ویژگی های مهم در عملکرد است. کارایی در عملکرد عاملی است که می تواند باعث پیشی گرفتن از رقبا در یک بازار رقابتی گردد. در مورد بازار ارائه خدمات حسابرسی در ایران نیز می توان گفت که با ورود بخش خصوصی، در سال های اخیر شاهد رقابت در این بازار هستیم، لذا کارایی در ارائه خدمات حسابرسی باید برای ماندن در بازار رقابتی حاضر مورد توجه قرار گیرد.

کارایی در ارائه خدمات حسابرسی به معنای آن است که افزایش در کیفیت حسابرسی بدون افزایش در کمیت یا کیفیت داده ها امکان پذیر نباشد.

کارایی در انجام حسابرسی هم مدنظر ارائه کنندگان و هم مدنظر دریافت کنندگان این خدمات است، زیرا با افزایش کارایی هر دو گروه منتفع خواهند شد. این انتفاع برای دریافت کنندگان به این صورت است که در زمان کمتر و احياناً با هزینه های کمتر خدماتی با کیفیت مناسب دریافت می کنند و برای ارائه کنندگان خدمات این انتفاع به صورت افزایش در ظرفیت کاری پرسنل، عدم نیاز به صرف هزینه و زمان اضافی برای انجام کاری معین، از دست ندادن صاحبکاران موجود و جذب صاحبکاران جدید و در نهایت افزایش در سود می تواند باشد.

اساسی ترین هدف تحقیق حاضر شناخت عوامل مؤثر بر کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی در ایران است تا با شناخت این عوامل بتوان به ارتقای کیفی و کمی فعالیت های حرفه حسابرسی کمک کرد. برای رسیدن به این هدف، ابتدا به تعیین سطح کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی می پردازیم تا با کمک این شاخص، بتوانیم عوامل مؤثری را که باعث افزایش یا کاهش این شاخص می گردند، شناسایی نماییم.

پیشینه تحقیق:

در سطح جهان تحقیقات چندی در ارتباط با سطوح کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی و شناخت عوامل مؤثر بر آن انجام شده است. در ادامه به برخی از تحقیقاتی که تاکنون در این زمینه صورت گرفته اشاره می شود که منبع و

در سال ۲۰۰۳ داپوچ، گاپتا، سیمونیک و استین به تعیین کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی پرداختند. آنها برای این کار ابتدا از مدل برآورد حدود اتفاقی (SFE) برای تعیین سطوح مختلف کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی استفاده کردند. در نتایج بدست آمده در این تحقیق [۲] مشخص شد که با استفاده از مدل SFE هیچگونه مدرکی دال بر ارتباط بین عدم کارآیی و استفاده از خدمات حسابرسی حسابرسان در رده های مختلف سازمانی شامل شریک، مدیر، حسابرس ارشد یا حسابرس دیده نمی شود در حالی که این تغییرات باعث تغییرات چشمگیری در هزینه های انجام کار حسابرسی می شد و اگر مؤسسه ای به جای استفاده از خدمات حسابرسی حسابرسان تازه کار و بی تجربه از خدمات حسابرسان در رده های بالاتر استفاده می کرد، قطعاً مجبور به پرداخت هزینه های بیشتری می شد اما همانطور که ذکر شد نتایج بدست آمده از کاربرد مدل SFE، سطح کارآیی نسبی

حسابرسی صورت های مالی را بدون تغییر نشان می داد. بنابراین محققان به این نتیجه رسیدند که این مدل، کارآیی لازم را برای این بررسی ندارد و پس از آن مدل تحلیل پوششی داده ها (DEA) را مورد استفاده قرار دادند. نتایج حاصل از به کارگیری این مدل برخلاف مدل قبلی که بیانگر عدم ارتباط بین تغییر در ترکیب تیم

حسابرسی و سطح کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی بود، نشان داد ارتباط معناداری بین ترکیب تیم حسابرسی و سطح کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی وجود دارد. قطعاً این نتیجه منطقی تر به نظر می رسید و راهنمای بهتری برای قیمت گذاری خدمات حسابرسی بود. لذا در این تحقیق، محققان به این نتیجه رسیدند که استفاده از مدل تحلیل پوششی داده ها برای تعیین سطح کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی مناسبتر است و همچنین هدف دیگر یعنی قیمت گذاری خدمات حسابرسی را بهتر تأمین می کند.

حدودی زیر سؤال بردند. چرا که آنان خدمات ارائه شده توسط یک شریک، مدیر و یا سرپرستی با تجربه را معادل خدمات ارائه شده توسط یک حسابرس تازه کار در نظر گرفته بودند. آکیف و همکارانش این بار تحقیقات قبلی را با افزودن این فرض انجام دادند که، ساعات کار حرفه ای صرف شده باید با توجه به رده های مختلف سازمانی پرسنل و بطور مجزا مورد ارزیابی قرار گیرند. آکیف، سیمونیک و استین در این تحقیق بیان می دارند که در بررسی میزان داده ها یا همان ساعات کار مورد نیاز برای انجام هر کار حسابرسی خاص باید ترکیب خدمات حرفه ای از لحاظ رتبه و تجارب اعضای تیم حسابرسی را نیز مدنظر قرار داد، چرا که آنان معتقد بودند که صرفاً میزان کل ساعات کارکرد بدون توجه به رده ها و تجارب پرسنل می تواند از دقت نتایج حاصله بکاهد. در این تحقیقات به بررسی اثر ویژگی های شرکت مورد حسابرسی شامل اندازه، پیچیدگی اطلاعات و فعالیتهای شرکت تحت رسیدگی

و مخاطرات مختلف مربوط به شرکت و میزان اتکای حسابرسان بر سیستم کنترل داخلی، تأثیر منحنی یادگیری و همچنین ارائه خدمات همزمان دیگری مانند مشاوره بر میزان ساعات کار لازم جهت انجام هر حسابرسی پرداخته شده است.

تحقیق فوق به این نتیجه رسید که حدود هشتاد درصد تغییرات در ساعات کار حسابرسی با متغیرهای

اندازه شرکت، پیچیدگی اطلاعات مالی و فعالیت های شرکت تحت رسیدگی و ریسک های مربوط به شرکت، قابل تبیین است.

البته در تحقیقات بعدی باز محققین تفکیک خدمات ارائه شده توسط پرسنل با رده های پرسنلی و تجارب مختلف را ضروری ندانستند و کل ساعات کار حرفه ای صرف شده را بدون در نظر گرفتن رده های سازمانی به عنوان متغیر در مدل های خود مورد استفاده قرار دادند که به مواردی از این تحقیقات در زیر اشاره خواهد شد.

حدود هشتاد درصد تغییرات در ساعات کار حسابرسی با متغیرهای اندازه شرکت، پیچیدگی اطلاعات مالی و فعالیت های شرکت تحت رسیدگی و ریسک های مربوط به شرکت، قابل تبیین است

باعث ایجاد تغییرات قابل توجهی در روش حسابرسی صورت های مالی معرفی می کند. از نتایج دیگر تحقیق می توان به این مورد اشاره کرد که ارائه خدمات همزمان با خدمات حسابرسی صورت های مالی مانند مشاوره مدیریت باعث کاهش ساعات تخصیص یافته به مراحل برنامه ریزی و ارزیابی ریسک می شود. ولی تأثیر قابل توجهی بر کل ساعات حسابرسی ندارد. این نتیجه تا حدودی منافع استفاده از خدمات همزمان غیر حسابرسی مؤسسات حسابرسی را زیر سؤال می برد.

در نهایت از نتایج این تحقیق می توان به مورد دیگری در ارتباط با تفاوت حسابرسی انجام شده توسط پنج مؤسسه بزرگ بین المللی حسابرسی که معروف به پنج بزرگ هستند و سایر مؤسسات حسابرسی اشاره کرد که جزئیات گزارشات حسابرسی منتشر شده توسط پنج بزرگ منطقی تر و قابل اطمینان تر از سایر مؤسسات است. عاملی که شاید دلیلی برای بالا بودن ارزش خدمات این مؤسسات در مقایسه با سایر مؤسسات باشد.

در این زمینه تحقیق دیگری وجود دارد که در سال ۲۰۰۴ توسط استین، سیمونیک، درین هاوزن و بلوکی جک منتشر شده است. این تحقیق را شاید بتوان به عنوان تکمیل کننده و نتیجه نهایی کلیه تحقیقات قبلی دانست که به آنها اشاره شد. زیرا در این تحقیق از نتایج بسیاری از تحقیقات انجام شده پیشین استفاده شده است. در این تحقیق [۴] ابتدا به تعیین سطح نسبی کارآیی حسابرسی صورت های مالی پرداخته شده است. این مرحله از تحقیق با استفاده از مدل برنامه ریزی خطی تحلیل پوششی داده ها انجام شده است. لازم به ذکر است که مزایای مدل تحلیل پوششی داده ها نسبت به سایر مدل ها همچنان که قبلاً ذکر شد توسط داپوچ در سال ۲۰۰۳ به اثبات رسید و برتری آن برای تعیین سطح کارآیی نسبی حسابرسی صورت های مالی مشخص شد. در این تحقیق برای تعیین ورودی ها و خروجی های مدل

در سال ۲۰۰۳ تحقیق دیگری توسط بلوکی جک تحت عنوان «شناخت ترکیب روش های حسابرسی: عاملی که حسابرسان را وادار به تغییر در روش های انجام کار می کند» [۳] منتشر شد. هدف این تحقیق شناسایی عوامل محیطی اساسی واحد مورد رسیدگی بود که باعث تغییر در روش های به کار رفته توسط حسابرسان برای حسابرسی صورت های مالی می شدند. در این تحقیق با بررسی ساعات تخصیص داده شده برای انجام هر کار حسابرسی و روش مورد استفاده، سعی بر شناسایی بهترین روش و همچنین تعیین عوامل مؤثر بر کاهش یا افزایش ساعات مورد نیاز برای انجام یک کار حسابرسی بود.

در تحقیق فوق مراحل انجام کار

حسابرسی به چهار مرحله شامل: (۱) برنامه ریزی کار، (۲) ارزیابی ریسک، (۳) انجام آزمون محتوا و (۴) مرحله تکمیل کار و نوشتن گزارش حسابرسی تقسیم شد. همچنین علاوه بر شناسایی عوامل خارجی مؤثر بر میزان ساعات مورد نیاز برای انجام هر کار حسابرسی خاص، تأثیر اختصاص زمان بیشتر به هر یک از چهار مرحله مذکور بر کل ساعات مورد نیاز برای انجام کار مورد توجه قرار گرفت.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که اگر شرکت ها برای سال های متوالی توسط یک مؤسسه حسابرسی خاص حسابرسی شوند ساعات کار مورد نیاز برای انجام حسابرسی در سال های بعد از سال اول افزایش خواهد یافت. ریسک بالای تقلب مدیریت به مقدار کمی باعث افزایش در ساعات کار اختصاص یافته برای انجام کار حسابرسی می شود، اما تغییری در روش های انجام کار ایجاد نمی کند. فشار زیاد صاحب کار بر حسابرسان جهت کاهش زمان و هزینه های انجام کار، ساعات کار اختصاص یافته را کم می کند. بخصوص این تأثیر در ساعات اختصاص یافته به مرحله برنامه ریزی و مرحله ارزیابی ریسک بیشتر است. این تحقیق استفاده از سیستم های استراتژیک مدرن مانند مدل ریسک تجاری را

هزینه ها و زمان ارائه خدمات بپردازند. در تحقیق حاضر نیز با الگو گرفتن از تحقیقات فوق به ویژه تحقیق یاد شده اخیر قصد داریم تحقیق مشابهی را در محیط حسابرسی ایران و با توجه به ویژگی های خاص این محیط انجام دهیم.

فرضیات تحقیق:

فرضیات تحقیق حاضر در ارتباط با عوامل مؤثر بر کارایی حسابرسی صورت های مالی است که می توان آنها به شرح زیر بیان کرد:

۱- **فرضیه اول:** شناختی که حسابرسان از طریق ارائه خدمات غیر حسابرسی از محیط کار و فعالیت صاحبکار کسب می کنند، موجب افزایش کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی می گردد.

۲- **فرضیه دوم:** اعمال محدودیت زمانی از طرف صاحبکار بر حسابرسان جهت کاهش زمان حسابرسی باعث افزایش کارایی حسابرسی صورت های مالی می گردد.

۳- **فرضیه سوم:** عدم تغییر حسابرسان در سال های متوالی به دلیل تکراری شدن کار و کاهش دقت حسابرسان بر کارایی حسابرسی اثر منفی می گذارد.

۴- **فرضیه چهارم:** میزان اتکای حسابرسان بر سیستم کنترل داخلی صاحبکار با کارایی حسابرسی رابطه مستقیم دارد.

۵- **فرضیه پنجم:** اختصاص زمان بیشتر به دو مرحله «برنامه ریزی» و «تکمیل کار حسابرسی» در مقایسه با دو مرحله «ارزیابی سیستم کنترل داخلی» و «آزمون محتوا» باعث افزایش کارایی نسبی حسابرسی می گردد.

۶- **فرضیه ششم:** کارایی حسابرسی انجام شده توسط مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران (به عنوان بخش خصوصی) و سازمان حسابرسی (به عنوان بخش دولتی) اختلاف معنی داری ندارد.

روش تحقیق:

در این تحقیق ابتدا ضریب کارایی نسبی هر حسابرسی که توسط مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران یا سازمان حسابرسی انجام شده به کمک مدل

تحلیل پوششی داده ها محققان با پیروی از اغلب تحقیقات قبلی، کل ساعات کار حرفه ای صرف شده برای انجام کار را به عنوان ورودی مدل انتخاب کردند. پس از آن، انتخاب خروجی های مدل از طریق نظر سنجی از مدیران و صاحب نظران حسابرسی در مورد مهمترین عوامل مؤثر بر میزان ساعات مورد نیاز برای انجام حسابرسی انجام شد، که این عوامل در تحقیقات قبلی به ویژه در تحقیق سال ۲۰۰۳ بلوکی جک مشخص شده بودند. بعد از این مرحله که به کمک مدل تحلیل پوششی داده ها کارایی نسبی تعیین شد، در مرحله بعد محققان به تعیین عوامل مؤثر بر سطح کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی پرداختند که این کار به کمک تعیین رگرسیون و ضریب همبستگی بین این عوامل و سطوح کارایی تعیین شده در مرحله قبل انجام شد.

نتایج حاصل از تحقیق فوق به شرح زیر می باشد:

۱- فشار صاحب کار برای کاهش زمان و هزینه ها باعث افزایش کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی می گردد. ۲- عدم ارائه خدمات حسابرسی در سال های متوالی به یک صاحب کار خاص یا به عبارتی دیگر تغییر حسابرسان، می تواند اثر مثبتی بر کارایی حسابرسی صورت های مالی داشته باشد.

۳- تخصیص زمان و تلاش بیشتر به مراحل برنامه ریزی و تکمیل کار حسابرسی در مقابل مراحل ارزیابی ریسک کنترل داخلی و انجام آزمون محتوا باعث افزایش کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی می گردد به عبارت دیگر تخصیص زمان بیشتر به مراحل تحلیلی انجام کار حسابرسی نسبت به مراحل عملیاتی آن تأثیر مثبتی بر کارایی نسبی حسابرسی خواهد داشت.

۴- بین کارایی نسبی حسابرسی صورتهای مالی انجام شده توسط پنج بزرگ و سایر مؤسسات حسابرسی تفاوت قابل توجهی وجود ندارد.

نتایج فوق و همچنین سایر نتایج حاصل از تحقیقات پیشین برای رشد و تعالی حرفه حسابرسی بسیار مفید و ثمر بخش می باشد. زیرا با تعیین عوامل مؤثر بر کارایی نسبی حسابرسی صورت های مالی، حسابرسان می توانند با تغییراتی هر چند جزئی به رشد و تعالی حرفه و کاهش

لگاریتم ارزش دفتری کل دارائی های واحد مورد رسیدگی، پیچیدگی فعالیت و اطلاعات مالی واحد مورد رسیدگی، ریسک ذاتی ارقام صورت های مالی مورد رسیدگی، کیفیت سیستم کنترل داخلی صاحبکار، خطر تقلب مدیریت، خطر تقلب پرسنل و کارکنان، خطر فعالیت های غیر قانونی صاحبکار، نرخ جاری (بدهی های جاری/دارائی های جاری)، اهرم مالی (کل دارائی ها/کل بدهی ها)، زیان ده بودن یا نبودن واحد مورد رسیدگی طی سه سال گذشته و نرخ بازده سرمایه گذاری انتخاب شدند.

اطلاعات مربوط به متغیرهای فوق به این شرح جمع آوری شده اند که اطلاعات مربوط به ساعات صرف شده برای انجام حسابرسی به عنوان متغیر ورودی و همچنین پیچیدگی فعالیت و اطلاعات مالی واحد مورد رسیدگی، ریسک ذاتی ارقام صورت های مالی مورد رسیدگی، کیفیت سیستم کنترل داخلی صاحبکار، زیان ده بودن یا نبودن واحد مورد رسیدگی در سال های اخیر، خطر تقلب مدیریت، خطر تقلب پرسنل و کارکنان و خطر فعالیت های غیر قانونی صاحبکار، به عنوان متغیرهای خروجی به وسیله پرسش نامه و اطلاعات مربوط به ارزش دفتری کل دارائی های واحد مورد رسیدگی، نرخ جاری، اهرم مالی و نرخ بازده سرمایه گذاری در واحد مورد رسیدگی به عنوان سایر متغیرهای خروجی به وسیله

مراجعه به صورت های مالی شرکت های نمونه جمع آوری شد. واحد تصمیم گیری (DMU) مدل نیز مانند تحقیقات قبلی، هر کار حسابرسی خاص است.

انتخاب متغیرهای خروجی مدل از بین متغیرهای مذکور با کمک تجزیه و تحلیل رگرسیون انجام شد. به این صورت که هر کدام از معیارهای فوق بصورت معنا داری با لگاریتم ساعات صرف شده جهت انجام حسابرسی همبستگی معنا داری داشته باشند به عنوان متغیر خروجی انتخاب شدند. لازم به ذکر است دلیل استفاده از لگاریتم طبیعی

ادامه در صفحه ۷۰

برنامه ریزی خطی تحلیل پوششی داده ها تعیین و متعاقب آن عوامل مؤثر بر کارآیی نسبی حسابرسی به کمک تحلیل رگرسیون و ضریب همبستگی تعیین می گردند. در نهایت برای آزمون فرضیه ششم از آزمون تفاضل میانگین دو جامعه استفاده شده است.

لازم به ذکر است «مدل برنامه ریزی خطی تحلیل پوششی داده ها جهت اندازه گیری و مقایسه کارآیی نسبی عملکرد سازمان ها، مؤسسات و شرکت ها و سایر نهادها مانند: مدارس، بیمارستان ها، شعب بانک ها، شهرداری ها، مؤسسات خدماتی و حسابرسی و ... مورد استفاده قرار می گیرد» [۵].

ستاده خدمات حسابرسی، ایجاد اطمینان نسبی در استفاده کنندگان از اطلاعات مالی است که در اختیار آنان قرار گرفته است. اطمینان ایجاد شده در استفاده کنندگان یک امر نامشهود و تقریباً غیر قابل محاسبه است و

اندازه گیری چنین متغیری بسیار دشوار است، زیرا اطمینان یا در واقع میزان اطمینان صرفاً یک حس درونی در انسان است که ارتباط تنگاتنگی با ویژگی های فردی افراد دارد. لذا در امر ارزیابی کیفیت خدمات حسابرسی امکان استفاده از میزان اطمینان ایجاد شده در استفاده کنندگان به عنوان یک متغیر یا وجود ندارد یا امری بسیار دشوار است و با قضاوت های

ذهنی بسیار همراه است و این امر از عینیت ارزیابی ها می کاهد. علاوه بر این میزان اطمینان ایجاد شده در استفاده کنندگان بیشتر به نام مؤسسه حسابرسی مربوط است تا کیفیت خدمات ارائه شده [۳]. لذا برای ارزیابی خدمات حسابرسی و عوامل مؤثر بر کیفیت و ویژگی های این خدمات، باید متغیر دیگری را مورد آزمون قرار داد.

لذا همانند سایر تحقیقات، لگاریتم طبیعی ساعات کار صرف شده برای انجام حسابرسی به عنوان متغیر ورودی مدل انتخاب شده است. متغیر خروجی از بین معیارهای:

مدل برنامه ریزی خطی تحلیل پوششی داده ها جهت اندازه گیری و مقایسه کارآیی نسبی عملکرد سازمان ها، مؤسسات و شرکت ها و سایر نهادها مانند: مدارس، بیمارستان ها، شعب بانک ها، شهرداری ها، مؤسسات خدماتی و حسابرسی و ... مورد استفاده قرار می گیرد

هزینه یابی بر مبنای فعالیت

کاوه آذین فر^۱

فعالیت (ABC) را از جنبه های مختلف مورد بحث قرار داده و محدودیت ها و مزایای بکارگیری آن را تشریح و شرکت های موفق غربی که این روش را پیاده کردند معرفی کنیم.

مقدمه

حسابداری مدیریت دوران تحول خود را از اواسط دهه ۱۹۸۰ میلادی آغاز کرد. پیشگامان مهم این تحول پرفسور روبرت کاپلان و دوستان هم دانشکده ای وی بوده اند. آقایان کاپلان^۲ و کوپر^۳ با طراحی روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت در دهه ۸۰ میلادی در واقع سهم بزرگی در تحول حسابداری مدیریت داشته اند. اگر چه رابطه بین هزینه ها و فعالیت ها از دهه ۶۰ میلادی از طرف برخی تئورسین های حسابداری از جمله

هدف اصلی از بکارگیری روش ABC بهبود در روش هزینه یابی فعالیت های عملیاتی است

چکیده

در دنیای مدرن و صنعتی امروز علاوه بر سودآوری، رقابت در سطح جهانی، افزایش رضایت مشتریان، تاکید بر کنترل کیفیت محصولات و کاهش هزینه ها جزء اهداف اصلی و اولیه مدیران است. و برای رقابت بهتر نیازی به کاهش قیمت فروش نیست، بلکه باید به قیمت مناسب، محصولات و کالاها را به فروش رسانند. قیمت مناسب فروش هم باید با توجه به محاسبه بهای

تمام شده به صورت اصولی، تعیین شود. با پیچیدگی های تولید و تکنیک های سنتی هزینه یابی، محاسبه بهای تمام شده تولید با مشکل جدی مواجه شده که برای حل این مشکل اساتید این رشته روش ABC^۴ را پیشنهاد نموده اند. در این مقاله بر آنیم تا تکنیک هزینه یابی بر مبنای

با توجه به موارد بالا، در عمل شناسایی کلیه عوامل موفقیت روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت مشکل بوده و در ضمن شناسایی عوامل موفقیت این روش باید در کنار مسائلی چون اهداف و استراتژی های سازمان، منابع، مهارت های کارکنان و مهارت های مدیریت ارشد در نظر گرفته شود و توجه صرف به مسائل فنی نمی تواند موفقیت در پیاده سازی این سیستم را تضمین کند.

به کارگیری ABC در نقطه بهینه

بکارگیری تکنیک فوق تنها زمانی می تواند انجام شود که منافع حاصل بیشتر از هزینه های صرف شده جهت اجرا باشد؛ به عبارت دیگر، بکارگیری هزینه یابی بر مبنای فعالیت باید با در نظر گرفتن ملاحظات مربوط به فزونی منافع بر مخارج صورت پذیرد.

در سیستم فوق تخصیص هزینه های سربار به محصولات با استفاده از محرک های هزینه انجام می شود. جهت تعیین این محرک ها بعضی از ویژگی های مربوط به هر محصول باید اندازه گیری شود. مثلاً در استفاده از صورتحساب های مواد اولیه به عنوان محرک هزینه، تعداد صورتحساب استفاده شده برای هر محصول باید مشخص شود. از طرف دیگر، عدم به کارگیری مستقیم این تکنیک منجر به اتخاذ تصمیماتی می شود که به دلیل ضعف اطلاعاتی، احتمال تصمیم گیری های نادرست را

لازمه کارایی و اثربخشی هزینه یابی بر مبنای فعالیت (ABC) در مباحث

جدید به سه فاکتور مشارکت، همبستگی و رقابت اشاره دارد

افزایش می دهد.

هزینه اندازه گیری ها، هزینه اشتباهات و تنوع محصولات به طور مستمر در حال تغییرند و لذا تصمیم گیری در خصوص تداوم استفاده از ABC منوط به تجزیه و تحلیل هایی است که طی آن منافع حاصله در مقابل هزینه های صرف شده قرار داده می شود.

نمودار تقابل دقت اطلاعات و هزینه ها در سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت به این صورت است:

سولومونز و استاباس مطرح شد ولی با همه این تفاسیر، طراحان اصلی این روش کاپلان و کوپر می باشند. این دو استاد مدعی شدند که سیستم های سنتی حسابداری صنعتی نه تنها پاسخگوی نیازهای مدیریت نیست بلکه در پاره ای از موارد سبب گمراهی و تصمیم گیری نادرست مدیریت می شود. هدف اصلی از بکارگیری روش ABC بهبود در روش هزینه یابی فعالیت های عملیاتی است. بررسی آمار و ارقام و مطالعه مقالات تخصصی حسابداری نشان داده که تکنیک ABC در بسیاری از شرکت های تولیدی و خدماتی غربی با موفقیت اعمال شده است.

بعضی از شرکت ها در مسائل تکنیکی نتوانستند روش فوق را در عمل پیاده و از اثربخشی آن محروم مانندند.

مدل ABC شامل ۳ بخش است: الف- ورودی های سیستم (داده ها) ب- فرآیند پردازش سیستم ج- نتایج سیستم.

برای موفقیت باید روی هر سه مورد کار دقیق صورت گیرد و موفقیت سازمان زمانی محقق می شود که ورودی های

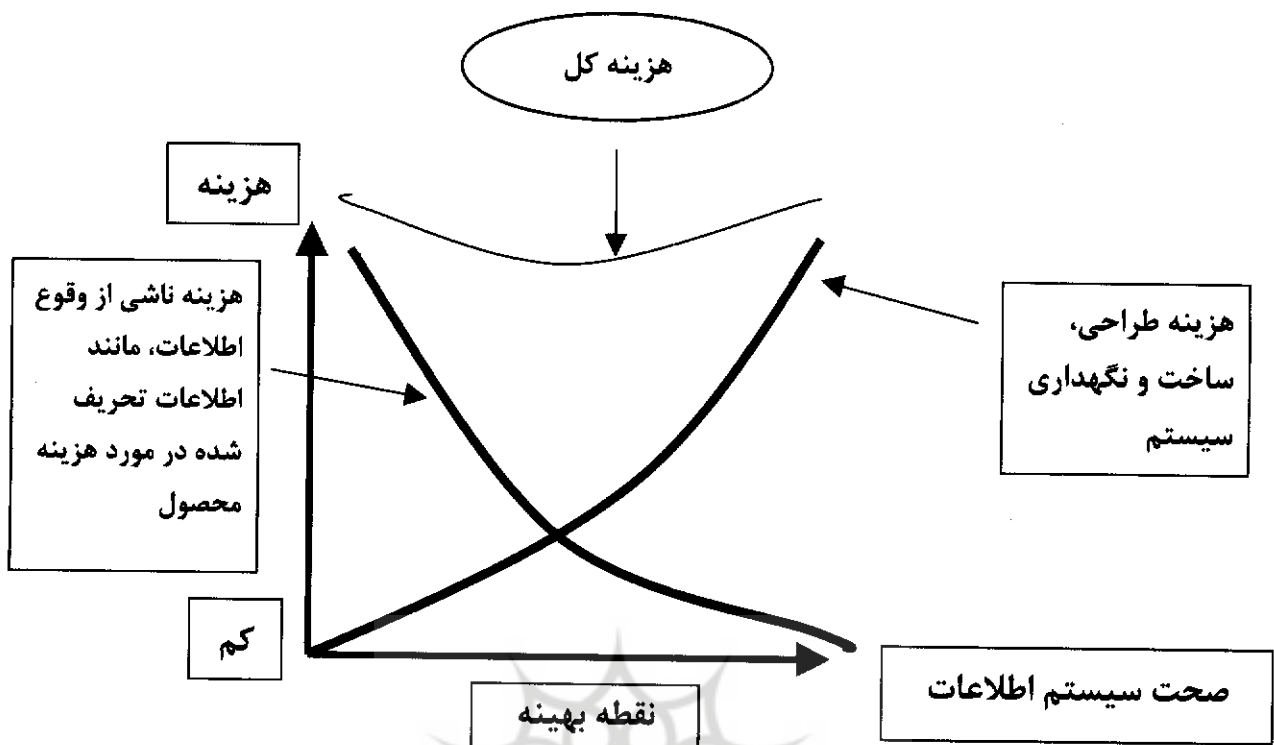
سیستم، داده های مناسب و قابل اتکاء بوده و درست پردازش شده و به درستی هم از آن ها استفاده شود. البته برای موفقیت در بکارگیری روش ABC باید موارد دیگری که کمتر به چشم می آیند را نیز مورد توجه دقیق قرار داد. از جمله می توان به نوآوری، بررسی مداوم منابع، سازماندهی مناسب، کار تیمی و مشارکت همه جانبه افراد

در سازمان، بررسی بازخورد و مشاوره برای بهبود اشاره کرد.

لازمه کارایی و اثر بخشی ABC در مباحث جدید به سه فاکتور اساسی ذیل اشاره دارد:

الف) مشارکت (مشارکت اجزای سیستم می تواند آنها را در نیل به اهداف سازمان با کمترین زمان ممکن کمک کند)
ب) همبستگی (گروه هایی که همبستگی بیشتری دارند در انجام وظایف موفق تر عمل می کنند).

ج) رقابت (رقابت در همه جنبه ها از جمله در سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت باعث بهبود عملکرد می شود).

مؤسسات بهداشتی و حتی در سازمان های دولتی در آمریکا شاهد به کارگیری این سیستم هستیم.

مدل های پیاده سازی ABC:

دو مدل اصلی وجود دارد:

- ۱- مدل ادغامی
- ۲- مدل اختصاصی (تک کاره)

مدل ادغامی

در مدل های ادغامی که مدل های عمومی ABC هستند، در سطوح ویژه طراحی می شوند و برای انواع اهداف کاربردی از قبیل قیمت گذاری، برتری عملیاتی، بهبود عملیات تجاری و بودجه بندی قابل استفاده است. در این مدل ها به اهداف عمومی تر و بلند مدت تری اشاره می شود که می تواند سالانه یا بیشتر از یک سال باشد. این مدل نیازمند پشتیبانی مدیران ارشد است. و با روش هایی نظیر تفکیک وظایف، پایین آوردن ناسازگاری و تعارضات، ایجاد پیوستگی تیمی و مشارکت تیمی می توان به بهبود اجرای این مدل کمک کرد.

همان گونه که قبلاً بیان شد سیستم ABC دارای مزایای زیادی است که استفاده از آن را اجتناب ناپذیر کرده است، پاره ای از این مزایا به شرح ذیل بر شمرده می شود:

- ۱- سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت اطلاعات را به صورت صحیح، طبقه بندی کرده و دستیابی به مدیریت کیفیت جامع (TQM) را تسهیل می کند.
- ۲- تعیین قیمت های انتقالی^۱ مناسب در سازمان های غیر متمرکز
- ۳- شناسایی هزینه هایی با ساختار پیچیده (در بسیاری از سازمان ها هزینه های غیر مستقیم بخش عمده ای از هزینه های تولیدی را تشکیل می دهند). ABC نه فقط قادر به تخصیص مناسب این هزینه ها است، بلکه راهنمای مناسبی جهت مدیریت هزینه ها است.
- ۴- برخورد مناسب با هزینه های بازاریابی و توزیع و فروش
- ۵- ABC و مدیریت بر مبنای فعالیت^۲ (ABM) تنها به شرکت های صنعتی مربوط نمی شود بلکه در سازمان های خدماتی نیز کاربرد دارد. بانک ها، شرکت های مخابراتی،

بر مبنای میزان استفاده آنها از هر فعالیت، به موضوعات هزینه تخصیص داده می شود.

دو مرحله اول (مراحل مدیریتی) که شامل شناسایی فعالیت ها و تعریف عوامل محرک هزینه ها بود، مراحل بحرانی در اجرای موفقیت آمیز روش ABC/M (ABM) هستند و باید در سطوح مدیریتی ارشد تحلیل و بررسی شوند. انجام این تحلیل مستلزم داشتن بینش جامعی از فرایند تجاری سازمان است، لذا تحلیل آن توسط دایره حسابداری مالی توصیه نمی شود البته با بهره گیری از مشاوران بیرونی، سازمان ها می توانند با تشکیل گروه های تخصصی از بین مدیران ارشد اقدام به تعریف فعالیت ها و عوامل محرک هزینه ها نمایند و سپس اقدام به طراحی سیستم هزینه یابی مناسب کنند. تجربیات نشان می دهد که حتی با وجود مشاورین حرفه ای و نرم افزارهای آماده برای فروش، طراحی و استقرار چنین سیستم هایی ممکن است ماه ها به طول انجامد.

ساختار سلسله مراتبی هزینه ها:

- سیستم ABC، بر فعالیت هایی تاکید دارد که برای تولید محصول باید انجام شود. هزینه ها با توجه به میزان استفاده هر محصول از فعالیت ها، به محصولات تسهیم می شود.
- سیستم ABC ما را قادر می سازد تا با تجزیه و تحلیل فعالیت ها و شناسایی عوامل محرک هزینه، هزینه های غیر مستقیم را بطور سلسله مراتبی طبقه بندی نمائیم.
- ۱- هزینه های غیر مستقیم در سطوح واحد محصول مثل مواد کمکی تولید، سوخت و انرژی که فعالیت های مرتبط با آن برای تولید یک واحد محصول، هر بار انجام می شود.
  - ۲- هزینه های غیر مستقیم در سطح دسته محصول از قبیل هزینه آماده سازی خط تولید، تخصیص مواد و برنامه ریزی تولید و کنترل کیفیت (در صورتی که در انتهای هر دسته محصول واقع شود) که مرتبط با فعالیتهایی است که برای تولید یک گروه از محصولات هر بار انجام می شود.
  - ۳- هزینه های غیر مستقیم در سطح محصول مثل هزینه های برنامه ریزی و مهندسی تولید.
  - ۴- هزینه های غیر مستقیم در سطح فرایند تولید مثل

مدل اختصاصی

در مدل های اختصاصی ABC که برای کاربردهای خاص ABC ارائه می شود، معمولاً کمتر زمان بر است. در اجرای این مدل نیاز به کارمندان کمتری است و تصمیم گیری در سطوح مدیریت رده میانی و پایینی صورت می گیرد. در این مدل مفاهیم راهبردی کمتری به چشم می خورد. و نیاز به پشتیبانی مدیریت رده بالای سازمان جهت پاداش یا تصدیق فعالیت ها نیست. این مدل در صورتی منافع بالایی دارد که ۵ عامل زیر در طراحی آن لحاظ شود:

الف) دقت در هزینه یابی

- ب) پویایی تیمی در این مدل اهمیت زیادی ندارد. زیرا افراد کمی در این مدل درگیر هستند.
- ج) قابل درک بودن مدل توسط کارکنان بسیار مهم است.
- د) باید در زمان کوتاه قابل اجرا باشد.
- ه) باید در تصمیمات قیمت گذاری اطلاعات مربوطی را فراهم آورد.

اجرای روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت

در این روش هزینه های سربار را در چندین مخزن هزینه گردآوری می کنند که با فعالیت های لازم برای تولید محصولات مرتبط است که از چهار مرحله تشکیل می شود:

- ۱- شناسایی و طبقه بندی فعالیت ها: هر سازمان ممکن است صدها هزار فعالیت را انجام دهد. این فعالیت ها شامل فعالیت های پشتیبانی تولید کالا و خدمات، فعالیت های مدیریتی در فرایند تولید و توسعه می باشد.
- ۲- تعریف عوامل محرک هزینه، که چرایی وقوع هزینه را تشریح می کند: برای مثال تعداد سفارش ممکن است توجیه کننده هزینه های دایره خرید باشد یا تعداد مکان های در نظر گرفته شده برای فروش ممکن است عامل هزینه های توزیع و فروش باشند. به هر حال تعداد کافی از این عوامل باید شناسایی شود.

۳- گردآوری هزینه ها بر مبنای فعالیت

۴- تخصیص هزینه فعالیت ها به محصولات بر مبنای منابع مصرفی (فعالیت ها): پس از ایجاد مخازن هزینه و تعیین عوامل هزینه، هزینه های انباشت شده در مخازن مذکور

هزینه های مهندسی کارخانه.

۵- هزینه های غیر مستقیم در سطح کارخانه، که فرایند تولید عمومی کارخانه را پشتیبانی می کند. محرک هزینه در این طبقه هیچ ارتباطی با تولید ندارد و منطق اقتصادی خاصی برای تخصیص آن به تولیدات نیز قابل تصور نمی باشد.

در سال ۱۸۹۲ اقتصاددان بزرگ انگلیسی آقای هوپکینسون^{۱۲} خاطر نشان کرد که تخصیص هزینه های غیرمستقیم (اعم از ثابت یا متغیر) بر اساس حجم، به تحریفات جدی منجر می شود. هوپکینسون در آن سال اشاره کرد که باید از روش تعرفه بندی ۲ گانه تخصیص (ثابت و متغیر) بر اساس عوامل ایجادکننده هزینه استفاده کرد. روش ABC تعرفه بندی مجددی از هزینه هاست. در واقع ABC با تعریف هزینه ها بر مبنای عوامل محرکه و به طور سلسله مراتبی، مبنای مناسبی را جهت تخصیص هزینه های نیمه متغیر و نیمه ثابت فراهم می کند.

زمینه های کاربرد سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت:

در آمریکا پژوهشی که در مورد کاربرد سیستم ABC صورت گرفت نشان داد که ۲۶ درصد شرکت های مورد مطالعه از سیستم مذکور استفاده می کنند که در حدود ۲۵ درصد آنها سیستم ABC را جایگزین سیستم حسابداری موجود خود کرده و ۷۵ درصد این سیستم را همراه با سیستم فعلی حسابداری صنعتی به کار گرفته اند. در انگلستان نیز تحقیق مشابهی انجام شد و مشخص گردید که در شرکت های انگلیسی استفاده از سیستم ABC در حدود ۳۲ درصد بوده است. در میان شرکت های کانادایی هم، ۱۴ درصد شرکت های مورد مطالعه در یک پژوهش، سیستم ABC را کاملاً جانشین سیستم سنتی و ۷۶ درصد باقیمانده از ABC به عنوان مکمل سیستم سنتی استفاده کرده و ۱۰ درصد دیگر فقط از سیستم هزینه یابی سنتی استفاده نموده اند. سیستم ABC علاوه بر استفاده در شرکت های تولیدی، در شرکت های خدماتی نیز مورد استفاده وسیع قرار گرفته است که پاره ای از این کاربردها به

شرح زیر است:

۱- کاربرد در واحدهای صنعتی

ارنست اندیانگ^{۱۳} اقدام به استفاده از سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت برای شرکت های بزرگ در صنعت الکترونیک، تولیدکنندگان نوشابه و عرضه کنندگان وسایل ساختمان کرده است. نتیجه این اقدامات نشان داد که تنها راه موفقیت شرکت ها برای کاهش هزینه ها این بود که از سیستم ABC استفاده کنند و منابع مصرفی مربوط به فعالیت های گوناگون خود را با توجه به علل به وجود آمدن آنها کنترل نمایند تا از صرفه جویی های قابل توجهی برخوردار شوند. علاوه بر این، فعالیت ها جنبه اصلی توانایی شرکت ها برای رسیدن به اهداف ایده آل شان بودند و این موضوع اهمیت داشت که شرکتها با به کارگیری سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت و مدیریت هزینه ها و با تاکید بر فعالیت ها، موقعیت فعلی خود را طوری ارتقا بخشند که در صحنه رقابت جهانی حرفی برای گفتن داشته باشند. یک شرکت لوله سازی با درآمد سالانه ۱۰۰ میلیون دلار، دارای هزینه های سربار بالایی بود (تقریباً ۶۰ درصد بهای کالای فروخته شده). شرکت مذکور طی چند سال عملیات مبلغ هنگفتی سرمایه خود را از دست داد و لذا تصمیم گرفت که با کمک مشاورین مالی، مطالعه ای را در این زمینه انجام دهد. اولین اقدامی که صورت گرفت، بازنگری سیستم حسابداری صنعتی و پیاده کردن سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت بود. نتیجه این مطالعه نشان داد که این سیستم، رقابت خارجی شرکت را اصلاح کرد و شرکت توانست با کاهش محصولات بعضی از خطوط تولید و تغییرات در پیچیدگی های محصولات در نهایت سود آوری خود را بهبود بخشد. مثال دیگر مربوط می شود به یک شرکت سازنده موتورهای ماشین، که تحت فشار بود تا محصولات را با کیفیت بهتر و هزینه کمتر تولید نماید. سیستم حسابداری صنعتی آنها بهای تمام شده محصولات را بر اساس مواد اولیه مستقیم، دستمزد مستقیم و سربار کارخانه محاسبه می کرد و هزینه های سربار فقط بر اساس دستمزد به محصولات تسهیم می شد که به مرور این شرکت دچار مشکلات متعددی شد و مجبور شد که سیستم حسابداری سنتی را به

شرکت اتی اند تی^{۱۱} که در صنعت تلفن کار می کند، از طرف دولت ماموریت یافت نرخ تعرفه هزینه مکالمه را که دولت آمریکا بر اساس هزینه و نرخ بازده سرمایه تعیین کرده بود، بر اساس رویه های مناسب تسهیم هزینه ها تعیین نماید. لذا در سال ۱۹۹۲، سیستم ABC را پیاده نمود. استفاده از این سیستم، باعث رضایت مشتریان، اصلاح رابطه قیمت و تولید، افزایش سود آوری، تعیین منابع لازم برای عملیات، تعیین بهای تمام شده خدمات به مشتریان و بهبود جریان بودجه بندی شرکت شد.

سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت در حال حاضر، در بسیاری از سازمان های بهداشتی مورد استفاده قرار می گیرد. به عنوان نمونه ۲۰ درصد بیمارستان های آمریکا و کانادا از این سیستم استفاده می کنند. این سیستم می تواند وسیله موثری برای کنترل هزینه ها و ارائه اطلاعات دقیق هزینه های مداوا باشد. به عنوان مثال در مرکز خدمات درمانی بروک وود مدیکال سنتر^{۱۲} به کمک حسابداران مدیریت سیستم ABC و برنامه های مدیریت هزینه پیاده شده و به نحو چشم گیری موثر واقع گردیده است.

شرکت بلوشید^{۱۳} سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت را جهت تخصیص مناسب هزینه ها در قسمت های مختلف شرکت پیاده کرد. مدیران اجرایی رده بالای این شرکت، کمیته هایی را جهت تدوین اهداف شرکت تشکیل دادند و سپس اطلاعات فعالیت ها در طبقات مختلف سازمان توسط نمایندگان آنها جمع آوری شد. بدین ترتیب قدم های لازم جهت پیاده سازی سیستم ABC در این شرکت برداشته شد و نتیجه این اقدامات نشان داد که هزینه یابی بر مبنای فعالیت مورد قبول عامه کارکنان و مدیران در داخل شرکت قرار گرفته است و این اطلاعات در زمینه های عملیاتی، برنامه ریزی و تصمیم گیری های شرکت نیز به طور وسیع به کار برده می شود.

سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت در سیستم بانکی نیز به طور موفقیت آمیزی به کار گرفته شده و سبب افزایش سودآوری در بانک ها به طور چشم گیری شده است. هم چنین این سیستم جهت رفع مشکلات تخصیص هزینه ها و بهبود گزارش دهی به مدیران رده های مختلف، در

سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت تغییر دهد. در این مورد، مراحل اجرایی سیستم انجام و مشکلات عمده شرکت رفع شد. بنا به اظهارات مدیر این شرکت مزایای زیر ناشی از به کارگیری سیستم جدید می باشد:

الف) از نحوه عملکرد کارکنان شرکت شناخت بهتری حاصل شد.
ب) از هزینه های واقعی شرکت اطلاعات بیشتری کسب شد.
ج) از موقعیت های موجود جهت کاهش هزینه ها شناخت بیشتری به دست آمد.

شرکت کامپیوت موتور^{۱۴} که وسایل الکترونیکی پیچیده ای را تولید می کند، نیاز زیادی به اطلاعات لازم جهت کنترل عملیات خرید داشت. این شرکت از طریق پیاده سازی سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت و همکاری حسابداران مدیریت خود توانست به اهداف عملیاتی خویش دست یابد. نمونه دیگر شرکت سوپر باکری^{۱۵} که انواع و اقسام نان و پیراشکی و کیک را تولید می کرد، که برای بهبود گزارش گیری عملیاتی و هزینه یابی شرکت از سیستم ABC استفاده نمود. شرکت اورجینال بردفورد سوپ ورکز^{۱۶} که از نظر حجم عملیاتی مالی شرکت متوسطی است و به تولید انواع صابون اشتغال دارد، با مشکل رشد فروش و کاهش سودآوری مواجه بود که با استفاده از سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت وضعیت مالی آن بهبود یافت و بار دیگر سریعاً سود آور شد. سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت در شرکت های دارای فناوری بالا و پیچیده هم به طور موفقیت آمیزی به کار گرفته شده است. هم چنین، سخت افزارها و نرم افزارهای رایانه ای متعددی ایجاد شده است که به آسان سازی و تحویل سفارشات در سیستم ABC کمک شایان توجهی می کند.

۲- کاربرد در واحدهای خدماتی

موسسه حسابرسی لیندسی و شرکاء^{۱۷} به لحاظ مشکلات مالی، سیستم حسابداری شرکت حمل و نقل ترسی ترانسپورت^{۱۸} (از شرکت های متوسط کامیون داری) را مورد بررسی قرار داد و با استفاده از سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت و تمرکز بر روی فعالیت های شرکت، سیستم حسابداری اصلاح و مشکلات مالی آن را برطرف نمود.

از هزینه یابی بر مبنای فعالیت تامدیریت بر مبنای فعالیت :

سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت از منظر باز خورد بین دیدگاه مدیریت سازمان و دیدگاه های حسابداری مفهوم خود را باز می یابد. مراحل مدیریتی شامل ترسیم فعالیت های موسسه و تجزیه و تحلیل فرآیند تجاری است. در مراحل حسابداری، گردآوری اقلام هزینه ها بر مبنای فعالیت و تخصیص آن به محصولات صورت می گیرد. به هر حال مرحله تخصیص هدف نهایی نیست بلکه مرحله نهایی تحلیل اطلاعات مربوط به بهای تمام شده حاصل از به کارگیری هزینه یابی بر مبنای فعالیت و نتیجه گیری های مربوط به آن می باشد. در ضمن در مرحله نهایی، تجزیه و تحلیل نتایج حاصله، شناسایی نقاط ضعف با هدف بهبود در فرآیند تولید و کاهش هزینه ها امری اجتناب ناپذیر است. سیستم ABM در راستای افزایش سود از طریق کاهش در حجم فعالیت (و نه از طریق افزایش در فعالیت ها) تلاش می کند. تغییر در ترکیب نوع محصول تولیدی و یا تغییر در انتخاب مشتریان یک نمونه از کاربرد چنین سیستمی است. دست کشیدن از مشتریان و محصولات با فعالیت های اندک، احتمالاً کاهش در هزینه های غیر مستقیم را موجب می شود و بدین ترتیب صرفه جویی هایی حاصل می شود که احتمالاً بسیار بیشتر از درآمد از دست رفته در این فرآیند خواهد بود. ABC شیوه هزینه یابی سنتی را در تخصیص دو مرحله ای به طریق زیر اصلاح می کند :

- ۱- در ABC هزینه های غیر مستقیم بر مبنای هر فعالیت که معرف ساختار تجاری است گردآوری می شود. (به جای گردآوری هزینه ها برای دواير خدماتی که نمودی از ساختار کارکردی موسسه است)
- ۲- در حوزه هر فعالیت مبنای گردآوری هزینه های آن حوزه، اصول پذیرفته شده حسابداری است که شامل هزینه های اداری و فروش نیز می باشد.
- ۳- در روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت ساختار هزینه های متغیر به صورت سلسله مراتبی بیان می شود. از این رو می توان انتظار داشت که هزینه یابی بر مبنای فعالیت روش بهتری برای به کارگیری منابع سازمان و

سوپر مارکت ها نیز به کار می رود.

بنابراین در مجموع کاربرد عملی مثبت سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت برای موارد خدماتی از جمله بیمارستان ها، سازمان های بهداشتی، مراکز خدمات تلفنی، صنعت بانکداری و تهیه و توزیع مواد غذایی گزارش شده است.

محدودیت های روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت :

اولین محدودیت در به کارگیری روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت این فرض است که رابطه یک طرفه بین حجم فعالیت ها و هزینه ها وجود دارد در حالی که در عمل ممکن است این ارتباط یک طرفه بین میزان هزینه و عوامل محرکه آن وجود نداشته باشد. شرکت هایی که از این روش استفاده نموده اند، اغلب از نبود این رابطه یک طرفه شکایت داشته اند. محدودیت دوم، چشم پوشی از امکان وجود هزینه ها و تولیدات مشترک است. این چشم پوشی ما را قادر می کند تا بتوانیم صورت سود و زیان را در سطح واحد محصول تهیه نماییم. به هر حال در صورت وجود هزینه های مشترک امکان تهیه صورت سود و زیان در سطح واحد محصول وجود ندارد. محدودیت سوم، نادیده گرفتن ظرفیت و میزان سودمندی منابع است. باید بین محصولی که با استفاده از منابع کمیاب تولید می شود و محصولی که با استفاده از ظرفیت اضافی سازمان تولید می شود، تفکیک قائل شد. تجربه نشان داده که به کارگیری ABC به نتایج کاملاً متفاوت از به کارگیری سیستم هزینه یابی سنتی منجر می شود. معمولاً در سیستم هزینه یابی سنتی، هزینه تولید را در صورت پائین بودن هزینه مستقیم، کمتر از واقع برآورد شده و به گونه ای مشابه در صورت بالا بودن هزینه مستقیم، بیش از واقع برآورد می شود. به طور کلی هر چه فرآیند ساخت محصول پیچیده تر باشد هزینه یابی سنتی، بهای محصول را کمتر از واقع نشان می دهد. منظور از پیچیدگی، متنوع بودن مواد مصرفی، نوع تکنولوژی مورد استفاده و دفعات مورد استفاده خط تولید است. لازم به ذکر است که بر اساس تحقیقات انجام شده در ۷۷ درصد از موارد بین هزینه یابی سنتی و هزینه یابی بر مبنای فعالیت بیش از ۲۰ درصد اختلاف وجود دارد.

ارزیابی سود دهی محصولات ارائه می کند.

ABM هنوز با تردید های اساسی مواجه است. تحقیقات انجام شده در کشورهای امریکا، انگلستان و استرالیا نشان می دهد که کمتر از ۱۵ درصد از شرکت ها از این روش استفاده می کنند. و بیشتر شرکت ها از اجرای روش ABM رضایت چندانی نداشته اند. و حدود ۱۰ درصد از این شرکت ها پس از اجرای این روش از تداوم در استفاده آن منصرف شده اند. به راستی علت این امر چیست؟ بر اساس تحقیقات انجام شده و تجربیات شخصی بسیاری از مدیران که درگیر اجرای این روش بوده اند، تصور در به کار گیری روش ABM را می توان به ناهماهنگی های موجود بین بخش های مختلف یک سازمان نسبت داد. البته مقاومت کارکنان در مقابل تغییرات و همراهی نکردن مدیریت ارشد سازمان در پیاده سازی این سیستم مشکلات دیگری است که رفع آن به عزم راسخ کل سازمان مربوط شده و تکیه صرف روی مباحث تئوریک به هیچ وجه کافی نیست.

خلاصه و نتیجه گیری :

درس اصلی که سیستم ABC و ABM به ما می دهد، معطوف ساختن یک سازمان به اجزای داخلی اش است. همانطور که بیان شد، نیاز به کاهش هزینه های پیچیده تولید به خوبی توسط اغلب مدیران درک شده است و به همین خاطر است که سازمان ها با فرهنگ بوروکراتیک تمایل بیشتری به بکار گیری سیستم ABC دارند. اما همیشه نمی توانند ABC را در عمل اجراء کنند. این سیستم می تواند در موارد زیر کاربردهای زیادی داشته باشد:

- الف) بهبود سیستم هزینه یابی و تخصیص هزینه های شرکت به طور مطلوب تر
- ب) تعیین بهای تمام شده و قیمت گذاری محصولات به طور منطقی تر و دقیق تر
- ج) کنترل عملیات شرکت و برنامه ریزی کارادر آینده.
- د) کمک به تصمیم گیری های کارآتر، صحیح تر و دقیق تر مدیریت.

و) ارزیابی صحیح تر از عملیات مالی مدیران.

اما دسترسی به این مزایا بدون توجه به عوامل رفتاری

هزینه یابی استراتژیک به جای هزینه یابی تصمیم:

اطلاعات تهیه شده در سیستم ABC نمی تواند مبنای مناسبی جهت تصمیم گیری های روزانه مدیران باشد. هدف اصلی سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت تاکید بر توجه مدیریت به یافتن راه هایی برای استفاده بهینه از منابع در دسترس است. به هر حال هنگامی که تصمیمی در سطح استراتژیک گرفته می شود، اطلاعات تفصیلی تهیه شده به وسیله روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت قابلیت استفاده ندارد. البته اطلاعات این سیستم برای مدیران سطوح میانی که به اطلاعات تفصیلی زیادی نیاز دارند بسیار مفید است. در ضمن سیستم ABC هرگز نسخه ای برای حسابداری مدیریت نمی باشد. سیستم ABM هم به طور طبیعی نمی تواند فرایند تصمیم گیری را پشتیبانی نماید، تصمیماتی نظیر ترکیب تولید، تعیین نرخ تولید، سودآوری و تداوم محصولات تولیدی از روش ABC یا سیستم ABM قابل پشتیبانی نیستند. چنین تصمیماتی نیاز به بررسی همه جانبه از تمام بخش ها، دواپر و منابع سازمانی دارد. پس چه توجیهی در استفاده از یک سیستم پیچیده ای مثل ABM وجود دارد؟ آیا چنین سیستمی توانایی پشتیبانی از تصمیمات استراتژیک را دارد؟ تجربیات عملی که در سالیان متمادی در شرکت های بزرگ امریکا و کانادا به دست آمد نشان می دهد که در بیشتر موارد برای اخذ تصمیمات استراتژیک، مدیران اعتقاد چندانی به اطلاعات ایجاد شده در سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت ندارند و اغلب خواهان گردآوری اطلاعات اضافی از بررسی های کلی در تمام بخش های سازمان هستند. به عبارت بهتر، این سیستم در تصمیمات استراتژیک نقش کم رنگی را ایفاء می کند.

امروزه در موسسات حسابرسی بزرگ بخش های مشاوره نرم افزاری، ایجاد شده که اجرا و به کار گیری ABM را تا حدود زیادی تسهیل می نماید.

به هر حال علی رغم طرح مزایای به کار گیری ABM در مباحث نظری و مقالات تخصصی و پشتیبانی عملی آن از سوی موسسات مشاوره ای، کسب موفقیت در به کار گیری

- 11-Ad Hoc Models
- 12-Hopkinson
- 13-Ernest & Young
- 14-CompuMotor
- 15-Super Bakery
- 16-Original Brad Ford Soup Works
- 17-Lindsay & Association
- 18-Tracy Transport
- 19-AT & T
- 20-Brookwood Medical Center
- 21-Blue Shield

منابع

- 1-Marc wouters; James Anderson; Finn Wynstra (2004) "The Adoption of Total Cost of ownership For Sourcing Decisions" A Structural equations analysis .ISBM Report 4 North western.
- 2-Nur Naha Abu Mansor; tayles; M and Pike; R.(2004)" *The Role of Team Realated Factors in Implementation Success of Activity- based costing systems . Working Paper No 04/23 .*
- 3-Jose D. Porter Robin M .MONK (2004)" *A Procedure for Smooth Implementation of Activity Based Costing In Small Companies*" State university of New York at New Paltz.
- 4-Georgia 'M (2000) *Activity based Costing and Real Time Cost Monitoring. Journal of Cost Management.*
- 5-Atkinson; A ;R.D .Baker ;c.s Kaplan and S.M Young (1997) *Management accounting ; 2nd prentice hall ;inc ; New jersey*
- 6-Cooper ; R. (1990) *Cost Classification in unit based and Activity based manufacturing cost systems ; Journal of cost management ;autumn ;pp.1-40*
- 7-Merz C.M and A Harry ;(1993)" *ABC Accountants on design team at HP*" ; *Management Accounting ; Autumn pp .22-27.*

ممکن نیست که مهمترین عوامل رفتاری را می توان به شرح ذیل طبقه بندی کرد:

۱- فرهنگ بین المللی ، جامعه و سازمان نسبت به این سیستم

۲- فرهنگ مدیران (نگرش مدیریت نسبت به این سیستم)

۳- شیوه های ارزیابی مدیران

۴- فعالیت های نظارتی و اعمال کنترل در سازمان

۵- نحوه تسهیم هزینه های شرکت

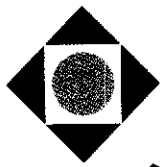
۶- ایجاد هماهنگی بین بخش های مختلف سازمان

در این موارد لازم است که تاثیر دقیق هر یک از موارد رفتاری در تهیه ، تدوین و اجرای سیستم ABC از دیدگاه نظری و تجربی مورد بررسی قرار گیرد و اهمیت آن روشن تر شود . قبل از توجه به مسائل رفتاری و پیاده سازی سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت ابتدا باید مشخص شود که هدف ، اعمال کدام مدل است (مدل ادغامی یا تک کاره) و سپس به موارد مزایا و محدودیت های ABC و مسائل رفتاری و سایر جنبه ها از دید کلی نگریسته شود ، و با توجه به مسائل مدیریتی و یک دید کاملاً استراتژیک به پیاده سازی آن اقدام کنیم . در غیر این صورت با نادیده گرفتن هر یک از نکات بالا سیستم مذکور شکست خواهد خورد (همانطور که در بعضی از شرکت های شرق آسیا شاهد آن هستیم) و نکته آخر این که باید سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت را به تدریج و گام به گام به کار گرفت و در کاربرد و حصول نتایج آن عجله نکرد.

بی نوشت

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی

- 2-Activity Based Costing
- 3-Kaplan
- 4-Cooper
- 5-Solomons
- 6-Staubus
- 7-Total Quality Management
- 8-Transfer Prices
- 9-Activity Based Management
- 10-Embedded models

بانک کارآفرین

دانش جهانی، راه حل ایرانی

هماهنگ با شما

در کنار شما

Global Knowledge
Local Solutions

پیشرفت تکنیکی
برمال جامع علوم انسانی

همسو با آخرین تکنولوژی روز جهان

طیف کامل خدمات بانکی

مناسب با نیازهای شما

www.karafarinbank.com

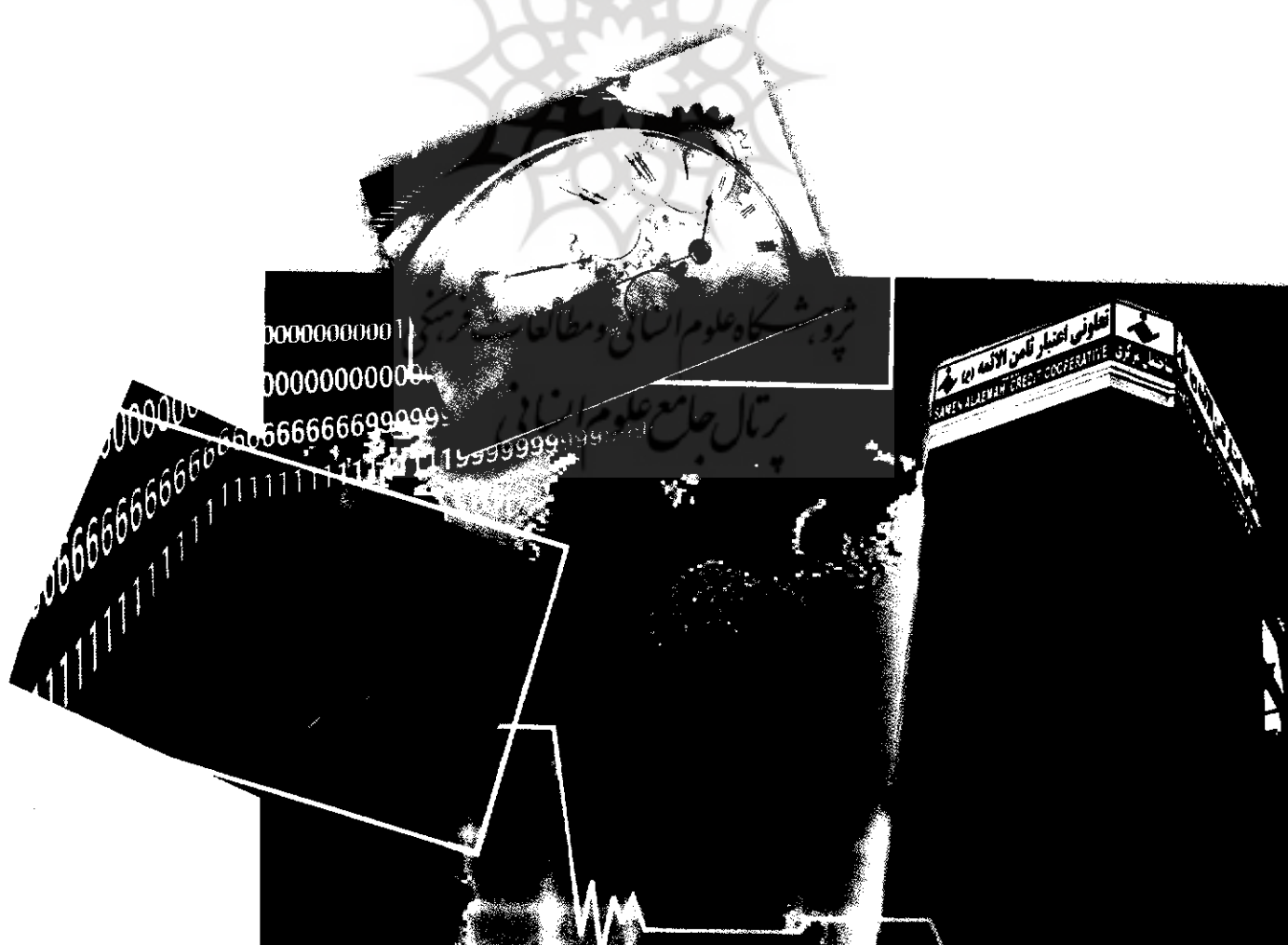
خانه تعاون

تعاونی اعتبار ثامن الائمه

ثمره اعتماد شما

با بیش از ۴۰۰ شعبه در سراسر کشور

ارائه دهنده خدمات مالی و اعتباری

دفتر مرکزی: تهران - خیابان گاندی - خیابان ۱۵ برج ثامر

تلفن: (۱۰ خط) ۸۲۰۷۲۲۲۰ فاکس: ۸۸۷۹۳۴۹۳

روابط عمومی تعاونی اعتبار ثامن الائمه (ع)

- حسابداری و دفتر داری ده سطحی
- کنترل صندوق و بانک و خزانه داری
- حقوق و دستمزد و پرسنلی
- اموال و دارائیهای ثابت
- برنامه ریزی و کنترل تولید و موجودی
- انبار و حسابداری انبار
- فروش و پخش و حسابداری فروش
- قیمت تمام شده

نرم افزار جامع مالی و اداری

تمامیت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

بانک‌های اطلاعاتی نامحدود (شرکتهای مختلف) با تعاریف و اسناد مستقل، سال‌های مالی متعدد برای هر بانک اطلاعاتی، کاربران متعدد با رمز عبور و حدود دسترسی قابل تعریف، امکان استفاده بصورت تک کاربره و شبکه، امکان بکارگیری در چند محل جغرافیایی مختلف و تبادل و یکسان سازی اطلاعات توسط Outlook، ارسال اطلاعات و گزارش‌ها و فهرست‌ها به Excel، پشتیبانی کلیه چاپگرها، حفاظت و مقاومت بسیار بالا در مقابل خرابی اطلاعات و قطع برق، امکانات بسیار پیشرفته جهت جستجوی اطلاعات و اسناد و گزارش‌ها، قابلیت طراحی گزارشهای جدید با امکان تعریف ستون‌ها و جداول و شرایط بصورت پارامتریک. مدیریت چاپ بسیار قوی با امکانات تعریف نوع کاغذ، فونت، رنگ، چاپگر، سربرگ، آرم، سطر بندی، حواشی و تعیین ستون‌های مورد نیاز در کلیه گزارشها و دفاتر و فهرستهای برنامه، راهنمای Online به اضافه کتاب راهنمای جامع، برنامه نویسی تحت محیط Windows با استفاده از Delphi و SQL Server امکانات درج، ادغام، جابجائی، حذف، تغییر تاریخ، درج ردیف،... برای اسناد حسابداری در مرحله تنظیم، حسابداری ارزی کامل با امکان تهیه دفاتر و ترازهای ریالی- ارزی، تهیه دفاتر روزنامه، کل، معین، تفصیلی و انواع تراز دوره‌ای با امکان تعیین محدوده برای بیش از یک دوره مالی، گزارش‌های متعدد ترازنامه، سود و زیان و صورتهای مالی، صدور خودکار اسناد افتتاحیه و اختتامیه، ارسال و دریافت حساب‌ها و اسناد حسابداری توسط فایل، دیسکت و مودم، ... به اضافه صدها قابلیت و مزیت منحصر بفرد دیگر.

www.farvardinsoft.com

تهران، خیابان آفریقای شمالی، خیابان گلغام، شماره ۲۱/۱، واحد ۴
تلفن واحد فروش: ۲۲۰۲۷۵۴۱ پست الکترونیک: info@farvardinsoft.com

اخبار انجمن

ایران حسابداری

اطلاعیه

- انجمن حسابداری ایران با همکاری مجرب ترین کارشناسان در زمینه طراحی سیستمهای اطلاعاتی و فن آوری اطلاعات، آمادگی خود را برای اجرای پروژه های زیر اعلام می دارد:
- ۱- طراحی و استقرار سیستم حسابداری صنعتی
  - ۲- طراحی و استقرار سیستم های اطلاعاتی حسابداری (AIS)
  - ۳- طراحی و استقرار سیستم های اطلاعاتی مدیریت (MIS)
  - ۴- طراحی و استقرار سیستم های برنامه ریزی منابع سازمان (ERP)
- مراحل اجرائی هر پروژه شامل:**
- تهیه گزارش شناخت
  - طراحی کدینگ های حسابداری و اطلاعاتی کلیه سیستم ها
  - طراحی فرم ها، روش ها و گردش عملیات هر یک از سیستم ها با استفاده از Work flow در محیط شبکه
  - طراحی بانک های اطلاعاتی با استفاده از بانک اطلاعاتی Ms Sqlserver
  - برنامه نویسی سیستم ها با استفاده از Vb.Net2005
  - امکان اجرای پروژه در محیط های LAN و WAN
  - آموزش کارکنان برای اجرای بهینه سیستم ها
  - نظارت بر اجرای سیستم ها
  - سایر خدمات مشاوره ای و کارشناسی در ارتباط با موضوعات فوق و اجرای پروژه.

تفاهم نامه امضاء شد

انجمن حسابداری ایران و مرکز پژوهش های مجلس در مرداد ۸۵ تفاهم نامه همکاری امضاء کردند. قابل ذکر است، کلیه مباحث اقتصادی، مالی و ... قبل از مطرح شدن در صحن مجلس شورای اسلامی، در کمیته های تخصصی مرکز پژوهش ها بررسی و کارشناسی می شود، از این رو مرکز پژوهش ها تفاهم نامه ای با بالاترین ارگان علمی، تخصصی رشته حسابداری در کشور جهت همکاری امضاء کرد. این تفاهم نامه توسط قائم مقام است از: قوانین مالی، مالیاتی، قانون تجارت، قانون چک، قانون تسهیلات بانکی و جرائم دیرکرد آن، قوانین و مقررات اصل ۴۴ قانون اساسی، قوانین مربوط به فساد اقتصادی، پولشویی، شرکت های هرمی و همچنین بودجه عملیاتی کشور، IT و بالاخره تغییرات احتمالی در قوانین بازار سرمایه و ارگان های حسابداری و ... مرکز پژوهش های مجلس با انتخابی صالح علاوه بر بهینه سازی قوانین از لحاظ چارچوب های علمی آن، اجرائی تر شدن آنها را دنبال می کند.

مرکز پژوهش ها و دبیرکل انجمن به امضاء رسید.

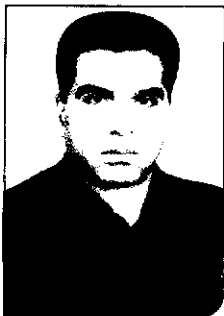
انجمن می کوشد در مباحث اقتصادی و مالی که حجم گسترده ای از قوانین کشور می باشد، کمک در خور توجهی بنماید که از نکات بارز این کمک علاوه بر رعایت چارچوب ها و ساختار های علمی آن، کمک به اجرائی بودن آن می باشد.

اهم مواردی که نیاز به حضور اعضاء علمی و حرفه ای انجمن دارد عبارت

چهارمین جلسه کارگروه پژوهش تشکیل شد

در راستای تحقق اهداف تشکیل انجمن حسابداری ایران به منظور گسترش، پیشبرد و ارتقای دانش و پژوهش حسابداری و ارائه خدمات مورد نیاز دانش آموختگان، استادان و نیروهای متخصص و حرفه ای حسابداری و انجام فعالیت های علمی و تخصصی، کارگروه پژوهش انجمن متشکل از ۷ عضو تشکیل و جلسات کارگروه با حضور خانم ها دکتر ویدا مجتهدزاده، دکتر مهناز ملانظری، دکتر شهناز مشایخ، مینو منصور زارع و آقایان حسن همتی، دکتر محمد حسین قائمی، محمد دلیرانی و دبیر کل انجمن از روز یکشنبه ۱۵ مرداد ۱۳۸۵ در محل انجمن شروع شد. اسامی اعضای کارگروه پژوهش به ترتیب حروف الفبا به قرار ذیل است:

محمد دلیرانی

درجات کارشناسی و کارشناسی ارشد را به ترتیب از دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز دریافت کرد. وی عضو پیوسته انجمن حسابداری ایران می باشد و همچنین کارشناس رسمی دادگستری در امور حسابداری و حسابرسی، حسابدار رسمی، شریک و مدیر موسسه حسابرسی بهبود ارقام می باشد و ۱۳ سال نیز در سازمان حسابرسی انجام وظیفه کرده است. از سوابق آموزشی ایشان تدریس در دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد تهران مرکز می باشد.

دکتر محمد حسین قائمی

درجه دکتری حسابداری را در سال ۱۳۷۸ از دانشگاه تهران دریافت کرد. عضو پیوسته انجمن حسابداری ایران می باشد. وی تا کنون مجری چندین پروژه تحقیقاتی در حوزه بازار سرمایه و حسابداری بوده است. نمونه هایی از سوابق پژوهشی و تالیفی ایشان عبارتند از تالیف مشترک کتب درسی اصول حسابداری ۱ و ۲ (فنی حرفه ای)، چاپ مقاله در مجلات علمی پژوهشی در زمینه حسابداری، ارائه مقالات در سمینارهای تخصصی، راهنمای پایان نامه های کارشناسی ارشد حسابداری و مدیریت مالی.

دکتر ویدا مجتهدزاده

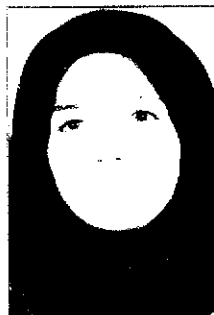
درجه کارشناسی ارشد و دکتری حسابداری را به ترتیب از دانشگاه ایالتی نیو مکزیکو و دانشگاه تهران دریافت کرد. وی در مشاغل مهمی از جمله معاون اداری و مالی وزیر امور اقتصادی و دارایی، عضویت در شورای عالی بورس، رئیس دانشکده امور اقتصادی و دارایی انجام وظیفه کرده است و مؤلف ۵ کتاب و ده ها مقاله است. مجتهدزاده عضو جامعه حسابداران رسمی ایران، عضو هیئت مدیره انجمن حسابداری ایران و عضو هیات همکاری های بورس و حرفه حسابداری می باشد.

دکتر شهناز مشایخ

درجه دکترای حسابداری را از دانشگاه علامه طباطبایی در سال ۱۳۸۲ دریافت کرده است. و عضو پیوسته انجمن حسابداری ایران می باشد. وی در گروه کارشناسی مدیریت تدوین استانداردهای حسابداری سازمان حسابرسی عضویت دارد. ایشان که عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا می باشند، سابقه تدریس در دانشگاه های علامه طباطبایی، صنعت نفت، الزهرا و آزاد را دارند. دریافت جایزه بهترین پژوهش بازار سرمایه در سال ۱۳۸۲ و چاپ چندین مقاله در مجلات تخصصی حسابداری گوشه ای از فعالیت های پژوهشی وی می باشد.

دکتر مهناز ملانظری

درجه کارشناسی حسابداری را از دانشگاه شهید بهشتی دریافت کرد. سپس در دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تهران پذیرفته شد و توانست درجه کارشناسی ارشدش را در سال ۱۳۶۹ از این دانشگاه دریافت کند. وی درجه دکتری حسابداری را از دانشگاه پونای هندوستان در سال ۱۳۷۹ دریافت کرد. و عضو پیوسته انجمن حسابداری ایران می باشد. از سوابق آموزشی و حرفه ای ایشان ۱۵ سال عضویت هیات علمی گروه حسابداری و تدریس در دانشگاه الزهرا و ۳ سال سابقه کار حسابرسی در سازمان حسابرسی می باشد.

مینو منصور زارع

درجه کارشناسی را از دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز در سال ۱۳۷۲ دریافت کرد. سپس در دوره کارشناسی ارشد همان دانشگاه پذیرفته شد و توانست درجه کارشناسی ارشدش را در سال ۱۳۸۲ دریافت کند. وی که عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند می باشد.

تا کنون چندین مقاله از ایشان در مجلات تخصصی حسابداری به چاپ رسیده است و همچنین به مدت ۱۵ سال به عنوان حسابدار، رئیس حسابداری و مدیر مالی در شرکت های ساختمانی و تولیدی انجام وظیفه کرده است. وی عضو پیوسته انجمن حسابداری ایران است.

حسن همتی

فوق لیسانس حسابداری از آمریکا، عضو پیوسته انجمن حسابداری ایران، صاحب تالیف ۷ جلد کتاب حسابداری (حسابداری میانه ۱ و ۲، مباحث جاری در حسابداری، حسابداری شرکت ها ۱ و ۲ و حسابداری پیشرفته ۱ و ۲) می باشد. کتاب های وی در اکثر دانشگاه های ایران تدریس می شود. سوابق آموزشی ایشان به عنوان عضو هیات علمی ۲۳ سال تدریس در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی می باشد.

راهنمای مؤسسات حسابداری

مؤسسه حسابداری آذرین حساب

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

ابوالقاسم معماری
مجید کیانی
مهدی رضا قاسمیان

نشانی: اصفهان - میدان آزادی - ساختمان
آزادی - طبقه ۲ - پلاک ۶
(بلوک A, B)

تلفن: ۰۳۱۱-۶۴۴۱۹۱۷ و ۸

فکس: ۶۶۱۰۵۹۶

صندوق پستی: ۸۱۶۴۵-۳۹۵

مؤسسه حسابداری آریابهروش

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

فتحعلی ولائی
مرتضی شعبانی
فرامرز میرزایی صلیحی

نشانی: تهران - خ ملاصدرا - شیراز جنوبی
انتهای گرمسار شرقی - ساختمان کردستان
واحد ۶

تلفن: ۸۸۰۳۴۴۰۶

فکس: ۸۸۰۳۴۴۸۲

کد پستی: ۱۴۳۵۸۸۴۱۴۳

مؤسسه حسابداری آزموگان

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

مهرداد آل علی
فرهاد فرزاد

نشانی: تهران - خیابان کریم خان زند
خ حافظ - پلاک ۷۰۱ - طبقه ۴

تلفن: ۸۸۸۰۳۴۶۵-۸۸۸۰۲۶۳۹

فکس: ۸۸۹۲۶۷۵۴

صندوق پستی: ۱۴۳۳۵-۷۹۷

مؤسسه حسابداری آزموه کاران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

مسعود بختیاری سوجلاغی
علی اصغر فرخ
علی خیراندیش
جعفر نیکدل

نشانی: تهران - میدان آرژانتین - خیابان الوند
خیابان ۲۷ - پلاک ۱۹ - طبقه ۲

تلفن: ۸۸۷۹۲۵۷۹

فکس: ۸۸۷۷۱۳۸۰

صندوق پستی: ۷۳۱۸-۱۹۳۹۵

مؤسسه حسابداری آگاه تدبیر

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

سعید برهانی
سیامک فتحی دهکردی

نشانی تهران: شهرک قدس - بلوار فرحزادی
بعد از چهار راه دریا - نبش کوچه ایرانی
ساختمان مروارید - واحد یک

تلفن: ۲۲۳۶۷۷۸۳ فکس: ۲۲۳۶۷۷۸۴

نشانی اصفهان: خیابان چهار باغ بالا

مجتمع پارسیان - طبقه دوم - واحد ۴۰۶

تلفن: ۰۳۱۱-۶۲۷۴۹۹۱

فکس: ۰۳۱۱-۶۲۷۳۵۶۹

مؤسسه حسابداری ارقام نگر آریا

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

مصطفی احمدی وسطی کلایی
قاسم شیخانی
سید محمد رضوی
اسفندیار گرشاسبی

نشانی: تهران - خیابان شریعتی - نرسیده به
خیابان بهار شیراز - پلاک ۴۱۱ - واحد شماره ۲

تلفن: ۷۷۵۰۱۹۱۳-۶۶۴۸۲۲۸۵

فکس: ۷۷۵۰۱۹۱۳

کد پستی: ۱۶۱۳۹۹۴۵۳۴

مؤسسه حسابداری و خدمات مدیریت اصول پایه فراگیر

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

ابراهیم موسوی
هوشنگ منوچهری
حسن صالح آبادی

نشانی: تهران - خیابان مطهری - جنب باشگاه
بانک سپه - پلاک ۴۳ - طبقه چهارم

تلفن: ۸۸۴۱۱۵۰۵ و ۸۸۴۲۲۵۳۴

کد پستی: ۱۵۶۷۷۱۷۸۶۶

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۹۳۵

مؤسسه حسابداری امین حسابداری افق

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

حبیب رودساز
عبدالامام عبدالحسین مزرعی
امیر آقامیری موسوی
کامران سلیمی

نشانی: تهران - شهرک غرب - فاز ۴ - خیابان
دادمان - بلوار درختی - کوچه پنجم -
پلاک ۲ - زنگ سمت چپ

صندوق پستی: ۱۴۶۶۵-۱۷۷۹

تلفن: ۸۸۵۷۵۴۷۵

فکس: ۸۸۵۷۵۴۷۶

مؤسسه حسابداری و خدمات مدیریت برترین پژوهشگر

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

محمد حسین دادگستر
مصطفی باتقوا
محمد علی دعایی

نشانی: تهران - سعادت آباد - میدان کاج
مجتمع تجاری اداری سروستان
طبقه سوم - واحد ۳۰۸

تلفن: ۲۲۰۹۱۳۲ و ۴۳

فکس: ۲۲۰۸۰۸۱۷

کد پستی: ۱۹۹۷۹۹۸۳۵۵

راهنمای مؤسسات حسابرسی

مؤسسه حسابرسی بهراد مشار

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

مهربان پروز
رضا یعقوبی
فریده شیرازی
شیرین مشیر

نشانی: تهران - خیابان مطهری - خیابان فجر
(جم سابق) - پلاک ۲۹ - طبقه دوم

تلفن: ۸۸۳۲۶۵۲۷ - ۸
فکس: ۸۸۳۰۹۴۹۰

مؤسسه حسابرسی به روز آوران ژرف اندیش

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

حمید طبائی زاده فشارکی
داریوش فارسی منش
عبدالناصر احمدیان مزرعه یزدی
علیرضا مسعود خرسندی

نشانی: تهران - خیابان دکتر شریعتی - نبش
میرداماد - ساختمان ۲۰۰۰ - طبقه دوم - واحد ۱۰

تلفن: ۲۲۲۲۸۴۴۵
فکس: ۲۲۹۱۳۲۴۰
کد پستی: ۱۴۳۵۸۸۴۱۴۳

مؤسسه حسابرسی پرتو حساب تهران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

اصغر بختیاری
ناصر بیک

نشانی: تهران - خیابان کارگر شمالی - خیابان
نصرت - بعد از جمال زاده - پلاک ۲۵۰
واحد ۱۴

تلفن: ۶۶۹۴۹۱۴۹ - ۶۶۹۰۷۹۵۲ و ۳
فکس: ۶۶۹۰۷۹۵۳ و ۶۶۹۴۹۱۴۹
کد پستی: ۱۴۱۹۸ - ۵۳۸۱۱

مؤسسه حسابرسی و خدمات مدیریت حساب گستر پویا

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

اصغر خرمی دیزجی
علی صاره راز

نشانی: تهران - خیابان طالقانی
بعد از چهار راه بهار - کوچه وزین
پلاک ۵۶۳ - طبقه چهارم

تلفن: ۷۷۶۰۳۳۵۲
فکس: ۷۷۵۰۷۵۴۸

مؤسسه حسابرسی خردمندان حساب

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

ایرج نجفیان
فرهاد بهزادی
محمد حسین آبادی

نشانی: تهران - خیابان کارگر شمالی - نرسیده
به پمپ بنزین - کوچه اشراقی -
پلاک ۴ - طبقه دوم

تلفن: ۶۶۹۱۵۶۸۲ - ۴
فکس: ۶۶۴۳۹۵۵۵
صندوق پستی: ۱۴۱۴۵ - ۵۱۹

مؤسسه حسابرسی و خدمات مدیریت دانشگر محاسب

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکاء و مدیران:

علی مصباحیان
حسن معلومات
محمد رضا عزیزی
محمد تقی رضایی
سید ابوالفضل دلگندی
محمد باباپور

تلفن دفتر مرکزی:
۰۲۱ - ۶۶۵۹۱۱۵۷
۰۲۱ - ۶۶۵۹۱۱۵۸
۰۲۱ - ۶۶۹۱۳۱۱۱

مشهد: ۰۵۱۱ - ۷۳۷۰۶۹
تبریز: ۰۲۱ - ۵۲۳۲۰۳۱
سمنان: ۰۲۳۱ - ۳۳۲۰۵۰۰
اراک: ۰۸۶۱ - ۲۳۳۱۵۰۹

مؤسسه حسابرسی داوران حساب

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

شعبان حبیب پور کوچکی
نادر بسنده
محمد ابراهیم بصیرت

نشانی: تهران - خیابان قائم مقام فراهانی
خیابان شهدا - پلاک ۱۷ - طبقه ۴ - واحد ۱۷

تلفن: ۸۸۷۲۴۸۴۱ - ۸۸۷۲۴۸۶۱
فکس: ۸۸۷۲۸۲۴۲
صندوق پستی: ۱۴۳۳۵ - ۱۳۳۶

مؤسسه حسابرسی و خدمات مالی دایاران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

علی امانی
غلامحسین دوانی
عبدالحمید فرزان

نشانی: تهران - خیابان مطهری - خیابان کوه نور
خیابان هفتم - پلاک ۵۰
طبقه دهم - واحد ۱۰۱ - ۱۰۲

تلفن: ۸۸۵۲۸۶۰۰ (ده خط)
فکس: ۸۸۷۳۹۰۵۶

مؤسسه حسابرسی و حسابداری دقیق

عضو انجمن حسابداری ایران

شرکا:

یداله فلاحتی
روح اله خانی اوشانی

نشانی تهران: کوی نصر - خ ۱۴ - پلاک ۲۲
نشانی کرمان: خیابان ۲۴ آذر - کوچه ۵
پلاک ۵۰

تلفن تهران: ۸۸۲۸۸۸۲۶ - ۸۸۲۸۸۸۲۶
فکس کرمان: ۲۴۶۴۰۷۲ - ۲۴۶۴۰۷۲

راهنمای مؤسسات حسابرسي

مؤسسه حسابرسي ديپلومي پور و همکاران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

نصرت اله تشخيصی
CPA مصطفی ديپلومي پور
نصراله سعادتى

نشانی: تهران - بزرگراه آفریقا - پلاک ۲۳
مجمع اداری الهیه - طبقه ۶ - واحد ۶۰۶

تلفن: ۲۲۰۴۹۴۹۷
فکس: ۲۲۰۱۷۵۰۲

صندوق پستی: ۱۹۶۶۷-۴۳۸۸۸

مؤسسه حسابرسي رمزپویا

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

حسن حیاط شاهی
مصطفی علوی

نشانی: تهران - بلوار میرداماد - میدان مادر
خ محسنی - کوچه یکم - پلاک ۲۳ - طبقه ۱

تلفن: ۲۲۹۰۳۰۱۸-۲۲۲۷۵۱۳۱
فکس: ۲۲۲۷۸۷۶۴
صندوق پستی: ۱۹۳۹۵-۴۹۷۳

مؤسسه حسابرسي و خدمات مدیریت راهبین

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

نقی مزرعه فراهانی حسین شیخ سفلی
جواد عیش آبادی فرامرزی نوروزی
محمد حاجی پور

نشانی: تهران - سپهرودی شمالی - انتهای
خیابان خرمشهر - خیابان شهید عربعلی -
پلاک ۷ - واحد ۶

تلفن: ۸۸۵۲۳۰۵۹
فکس: ۸۸۷۶۰۹۲۰

مؤسسه حسابرسي رهیافت و همکاران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

مرتضی عسگری
مجید صفاتی
مصطفی جهانبانی

نشانی تهران: خیابان سپهرودی شمالی - نرسیده
به میدان شهید قندی - شماره ۱۵۹ - طبقه ۳
نشانی مشهد: بلوار فردوس - خیابان ابن سینا
غربی - پلاک ۲۳۷ - ساختمان رهیافت

تلفن تهران: ۸۸۵۰۳۹۱۷-۱۸
تلفن: ۰۵۱۱-۶۰۷۴۸۵۱
فکس: ۰۵۱۱-۶۰۴۳۴۲۱

مؤسسه حسابرسي و خدمات مدیریت زانیاران نیکو اندیش

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابدار رسمی):

نظام الدین رحیمیان
قایق احمدی
سید حسین خاتمی

نشانی: تهران - خیابان سپهرودی شمالی
خیابان شهید قندی - چهارراه سیبویه
پلاک ۷۴ - واحد ۲۰۵

تلفن: ۸۸۵۰۵۱۶۶
فکس: ۸۸۷۶۸۶۴۲

مؤسسه حسابرسي مپاهان تراز

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران
شرکا (حسابداران رسمی):

سیدامیر حسین ابطحی نائینی
مهران پوریان
علیرضا جعفری نسب
عباس حیدری کبریانی
سیدشهریار نوریان

نشانی تهران: بلوار میرداماد - خ شهید حصار
(رازان جنوبی) - بن بست بیست و یکم - پلاک ۴
طبقه دوم

تلفن: ۲۲۹۰۳۷۵۹-۲۲۹۰۳۷۵۸
فکس: ۲۲۲۷۶۳۲۸

تلفن دفتراصفهان: ۶۶۹۹۵۹۵-۶۶۹۹۴۹۴ (۰۳۱۱)
فکس دفتراصفهان: ۶۶۸۷۶۰۰ (۰۳۱۱)
تلفکس دفتر یزد: ۸۲۵۳۹۶۱ (۰۳۵۱)

مؤسسه حسابرسي و خدمات مدیریت سخن هنر

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

خانم شهلائی
هوشنگ خستویی
اسداله نیلی

نشانی: تهران - میدان آرژانتین - به طرف
شمال میدان - مقابل پارکینگ بیهقی - جنب
بانک سپه - پلاک ۹ - واحد ۳

تلفن: ۸۸۷۹۴۶۴۶
فکس: ۸۸۷۹۴۹۲۸

مؤسسه حسابرسي شاخه اندیشان

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

احد شله چی
جهانگیر رضائی
مجتبی الهامی
کوروش شایان
علیرضا شایان
حمیدرضا شایان

نشانی: تهران - خیابان ظفر - خ نفت شمالی
نبش خیابان نهم - پلاک ۳۱/۱۱۴ - طبقه ۶
واحد ۲۲ و ۲۳

تلفن: ۲۲۲۶۵۰۲۶-۲۲۹۰۴۱۹۹-۲۲۲۷۲۱۹۰
فکس: ۲۲۹۰۴۲۰۰

مؤسسه حسابرسي شراکت

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

سیروس گوهری
مجید کشور پژوه لنگرودی
حسن فرنیا

نشانی: تهران - خ دکتر بهشتی - خیابان
قائم مقام فراهانی - ساختمان ۲۱۶
پلاک ۲۰۸ - طبقه ۴

تلفن: ۸۸۷۱۷۶۵۱-۸۸۷۱۷۶۵۰
فکس: ۸۸۷۲۰۱۸۸

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۶۶۶۶

راهنمای مؤسسات حسابرسي

مؤسسه حسابرسي و خدمات مدیریت

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

علی امیرنظری
هادی باباپور
محمود صدر

نشانی: تهران - میدان هفت تیر - روبروی بانک
ملت - کوچه شیمی - پلاک ۶۲ - واحد ۲

تلفن: ۸۸۸۴۳۰۱۴-۱۵

فکس: ۸۸۳۴۵۷۹۴

صندوق پستی: ۳۵۷-۱۵۸۵۵

مؤسسه حسابرسي ماهر مشاور تهران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

معصومه شعبان
اکرم علیاری
محبوب مهدی پور بهمیری
حمید رضا خواجوی

نشانی: تهران - فلسطین شمالی - مابین بلوار
کشاورز و زرتشت - پلاک ۳۹ - ساختمان ۵۵
طبقه ۴ - واحد ۱۸

تلفن: ۸۸۸۹۰۶۱۹-۸۸۸۹۰۲۳۸۹-۸۸۹۰۵۶۴۷

کد پستی: ۴۳۳۳۸-۱۴۱۵۸

مؤسسه حسابرسي فراگیر اصول

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

مراد جعفر زاده اسلامی
مسعود جعفر زاده اسلامی
علی صدر پناه

نشانی: تهران - خیابان ۲۳ گاندی
پلاک ۲۱ - واحد ۲

تلفن: ۸۸۶۶۱۲۶۹

فکس: ۸۸۶۶۱۲۶۹

مؤسسه حسابرسي فردا پدید و همکاران

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

حسن تنگ عیش
فرانک زنده نوش

نشانی: تهران - خیابان کارگر شمالی - جنب
بمب بنزین - خیابان شهید فکوری - پلاک ۱۸

طبقه ۲ - واحد ۳

تلفن: ۸۸۰۰۷۶۶۴

فکس: ۸۸۰۰۷۶۶۴

کد پستی: ۱۴۱۵۸۹۵۳۹۸

مؤسسه حسابرسي و خدمات مدیریت میوز

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

حسین سیادت خو
محمدنسی داهی
سعید سینایی مهربانی

نشانی: تهران - بلوار کریمخان زند
خیابان آبان جنوبی - خیابان سپند
شماره ۹۲ - طبقه سوم - واحد ۶

تلفن: ۸۸۸۰۲۹۰۱-۸۸۸۰۱۵۴۷ و ۸۸۹۰۷۶۷۹

صندوق پستی: ۱۵۹۸۶۸۵۵۱۷

مؤسسه حسابرسي و خدمات مالی

نمودگر روش

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

داوود بحری
موسی محسنی
عبدالوهاب بریمانی

نشانی: ساری - خیابان قارن - ساختمان
سینا - طبقه ۲

تلفن: ۰۱۵۱-۲۲۲۲۸۹۲

فکس: ۰۱۵۱-۲۲۲۴۱۸۳

نشانی تهران: خیابان فاطمی غربی - روبروی
شیلات - پلاک ۲۸۹ - طبقه ۲

تلفن: ۸۰-۶۶۹۱۴۵۴۷-۶۶۹۱۴۵۴۹ فکس: ۶۶۹۱۴۵۴۹

صندوق پستی: ۴۸۱۷۵/۶۱۹

مؤسسه حسابرسي و خدمات مالی

یکتا تدبیر

عضو انجمن حسابداری ایران
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

شرکا (حسابداران رسمی):

محمود رحیمی
کاظم وادی زاده
شهریار سیفی

نشانی: تهران - خیابان میرداماد - میدان
محسنی - خیابان شاه نظری - خیابان دوم

پلاک ۱۶ - طبقه ۵

تلفن: ۲۲۲۶۴۷۶۵

۲۲۲۶۴۷۶۷

فکس: ۲۲۲۵۶۹۴۰

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵۳۴۹۱

راهنمای

مؤسسات

حسابرسي

شرکت صلح سازان آینده

عضو انجمن حسابداری ایران

شرکا:

محمود سمندری
لیان سمندری
سامان سمندری

نشانی: تهران - میدان فاطمی - ابتدای
خیابان شهید گمنام - پلاک ۲۴

طبقه سوم - واحد ۵

تلفن: ۸۸۹۶۳۹۷۳

فکس: ۸۸۹۶۷۸۷۳

تلفن های همراه: ۰۹۱۲۱۹۹۹۹۴۹

۰۹۱۲۲۱۷۶۱۱۱

محتوی بر شکل می باشد.

قابلیت تأیید^۱ شامل دقیق بودن^۲ و عدم اطمینان^۳

اعضای کمیته مشورتی IASB تاکید داشتند که در راستای توافق با چارچوب مفهومی IASB، اطلاعات ارائه شده در صورت های مالی باید عاری از اشتباهات با اهمیت باشد تا استفاده کنندگان بتوانند بر آن اطلاعات اتکاء نمایند. همچنین برای اطمینان آفرینی در استفاده کنندگان برای اتکاء به صورت های مالی، اطلاعات باید قابلیت تأیید (ترجیحاً قابلیت تأیید مستقیم) داشته باشند. بنابراین، قابلیت تأیید باید به عنوان یک زیرویژگی در نظر گرفته شود. همچنین پیشنهاد شد که «قابلیت رسیدگی داشتن»^۴ می تواند به عنوان زیر ویژگی قابلیت تأیید، مد نظر قرار گیرد. بی طرفانه بودن^۵ شامل عاری بودن از سوگیری^۶، احتیاط^۷ و محافظه کاری^۸

کمیته مشورتی اعتقاد داشت که لحاظ نمودن محافظه کاری یا احتیاط به عنوان اجزایی از ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری به همراه بی طرفانه بودن، مناسب نیست و تضاد و ناسازگاری مفاهیم مزبور کاملاً آشکار است. در این مورد هیئت موافقت نمود که ویژگی «احتیاط» حذف شود ولی راهنمایی های لازم در مورد توجه و رعایت احتیاط در مواجهه با شرایط عدم اطمینان، در چارچوب مفهومی گنجانده شود.

به هر حال، کمیته مشورتی هیئت معتقد بود که کاربرد مفهوم «قابلیت اعتماد» در بین

حسابداران، کاملاً متفاوت است و همه افراد دیدگاه مشترکی نسبت به مفهوم این ویژگی ندارند. بسیاری از افراد، قابلیت اعتماد را با قابلیت تأیید یکی دانسته و آن را با ارائه منصفانه متفاوت می دانند. به علاوه استانداردهای مختلف، چارچوب های متفاوتی برای ارائه اندازه گیری های قابل اعتماد ارائه کرده اند. این سؤال نیز مطرح شد که آیا دلیل این امر، کاربرد مفاهیم مختلف قابلیت اعتماد است؟ یا به دلیل

ضرورت برقراری توازن بین ویژگی های مربوط بودن و قابل اعتماد بودن می باشد؟ آیا این امر ناشی از محافظه کاری نیست. چرا برخی از اطلاعات برای شناخت در ترازنامه از لحاظ قابلیت اعتماد کفایت دارند، ولی برای ارائه در صورت سود و زیان فاقد کفایت لازم می باشند؟ (برای مثال شناخت تغییرات در ارزیابی ها در حقوق صاحبان سهام به طور مستقیم). اعضای هیئت توافق نمودند که این موضوعات در نشست های آتی مورد بحث و بررسی بیشتر قرار گیرد.

در نشست ژوئن سال ۲۰۰۵ نیز ویژگی های کیفی زیر مورد بحث قرار گرفت:

◀ قابل مقایسه بودن

اعضای هیئت اعتقاد داشتند که در عمل، بر ویژگی قابلیت مقایسه، تاکید زیادی شده به گونه ای که حتی در برخی اوقات دستیابی به این ویژگی، به حسابداری نادرست منجر شده است. در ژاپن قابل مقایسه بودن به عنوان جزئی از ویژگی ارائه منصفانه قرار داده شده، تا از تاکید بیش از حد بر آن کاسته شود. بر این اساس، باید مراقب بود تا از یکنواختی مصنوعی اجتناب شود، زیرا این نوع یکنواختی با قابلیت مقایسه متفاوت است. قابلیت مقایسه به معنی آن است که حسابداری پدیده های اقتصادی مشابه، بدون توجه به چگونگی شکل گیری و طراحی معاملات، باید قابل مقایسه باشد. همچنین اعلام شد که یکنواختی نوع خاصی از قابلیت مقایسه است.

در نهایت مقرر شد مفاهیم مزبور به گونه ای بیان گردد که احساس نشود مربوط بودن و ارائه منصفانه نسبت به قابل مقایسه بودن اهمیت بیشتری دارند. مضافاً این که، اگر تحت شرایط خاصی، قابل مقایسه بودن یا یکنواختی، به دلیل نیاز بیشتر به ویژگی مربوط بودن یا ارائه منصفانه مخدوش شده یا از بین برود، افشاء می تواند ضمن کمک به رفع این مشکل، آن را تعدیل نماید.

اطلاعات حسابداری زمانی دارای

ارزش پیش بینی کنندگی است که استفاده کنندگان برای پیش بینی

کردن، از آن اطلاعات استفاده کنند

یا بتوانند از آن اطلاعات به منظور

پیش بینی استفاده کنند

◀ قابل فهم بودن

اعضای هیئت، این مفهوم جزئی از ویژگی کیفی ارایه منصفانه می باشد و نباید به عنوان یک ویژگی مجزا تلقی گردد.

◀ حقیقت و انصاف^{۱۸}

اعضای هیئت با پیشنهاد کمیته مشورتی مبنی بر این که حقیقت و انصاف باید به عنوان اجزای ارایه منصفانه مد نظر قرار گیرد، موافقت نمودند.

سایر ویژگی های پیشنهاد شده از جمله قابلیت پذیرش^{۱۹}، کیفیت بالا^{۲۰} و یکنواختی درونی^{۲۱}، ویژگی های اطلاعات مالی مفید برای تصمیم گیری را توصیف نمی کنند، بنابراین نمی توان آنها را به عنوان ویژگی های جداگانه در چارچوب مفهومی همگرا اضافه نمود.

همچنین این نکته نیز مورد توجه قرار گرفت که چارچوب مفهومی همگرا، باید شامل اطلاعاتی در خصوص انواع هزینه هایی باشد که در تصمیم گیری برای آنچه اطلاعات مالی باید ارایه کنند، مورد توجه قرار گیرد. چارچوب مفهومی مشترک، نه تنها باید شامل پیش فرض هایی درباره توانایی استفاده کنندگان از صورت های مالی باشد، بلکه باید پیش فرض هایی نیز راجع به توانایی تهیه کنندگان صورت های مالی و حسابرسان ارائه نماید.

ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری (تصویب شده تا آوریل ۲۰۰۶)

به هر حال، اعضای هیئت مباحث خود راجع به ویژگی های کیفی اطلاعات گزارش های مالی را تا این مقطع کامل و چگونگی ارتباط این ویژگی ها را با محدودیت هزینه - منفعت بررسی و تصمیمات زیر را اتخاذ نموده اند:

۱- فزونی منافع بر مخارج هر استاندارد یک ویژگی کیفی نیست بلکه یک محدودیت بازدارنده در مورد اطلاعات می باشد.

۲- چارچوب مفهومی باید خاطر نشان کند که اگر چه اطلاعات گردآوری شده از تهیه کنندگان، استفاده کنندگان و سایر موسسات در مورد انتظارات آنها از منافع و مخارج کامل نمی باشد ولی استاندارد گذاران باید نسبت به بررسی اطلاعات مربوط به این زمینه، تا حد توان اقدام نمایند.

هیئت راجع به موارد زیر موافقت نمود:

◀ قابل فهم بودن، چنان ویژگی از اطلاعات مالی است که استفاده کنندگان را قادر می سازد اهمیت آن اطلاعات را احساس کنند. البته اطلاعات باید قابلیت فهمیده شدن را داشته باشند.

◀ اطلاعات مربوط نباید به دلیل پیچیدگی یا مشکل بودن برای فهم توسط استفاده کنندگان خاص، حذف گردد.

◀ قابل فهم بودن با تشریح و توصیف، جمع بندی، طبقه بندی و ارایه اطلاعات مالی، بهتر حاصل می گردد.

◀ فرض می شود که استفاده کنندگان (اعم از افراد حرفه ای و غیر حرفه ای) درکی منطقی از تجارت و فعالیت های اقتصادی و حسابداری دارند و مایلند که اطلاعات مالی را با تلاشی پیوسته مطالعه نمایند.

◀ اهمیت

اعضای هیئت معتقد بودند که بهتر است به جای تلقی اهمیت به عنوان یکی از ویژگی های کیفی اطلاعات، آن را به عنوان صفحه یا فیلتری در نظر گرفت که مشخص می کند آیا اطلاعات به اندازه کافی اهمیت دارند تا بر تصمیم گیری استفاده کنندگان در خصوص مسایل واحد گزاراگر موثر باشند. همچنین اظهار شد که اهمیت، علاوه بر مربوط بودن، با ارایه منصفانه صورت های مالی نیز در ارتباط است.

سایر ویژگی های مورد بحث

با توجه به مباحث مطرح شده پیرامون ویژگی های کیفی موجود در چارچوب های مفهومی FASB و IASB، هیئت در مورد اضافه نمودن سایر ویژگی های کیفی که توسط کمیته مشورتی پیشنهاد شده بود، بحث و بررسی نمود که خلاصه ای از این مباحث در زیر آورده می شود.

◀ شفافیت^{۲۲}

در این مورد اعضای هیئت عقیده داشتند که علیرغم فراوانی استفاده از واژه شفافیت، این مفهوم در هیچکدام از چارچوب های مفهومی معتبر به عنوان یک ویژگی کیفی تعریف نشده و مورد استفاده قرار نگرفته است. به اعتقاد

۳- ضرورتی وجود ندارد که محدودیت هزینه - منفعت برای کاربرد در شرکت های کوچکتر یا انواع خاصی از واحدهای گزارشگر تغییر یابد، ولی ممکن است که ملاحظات مربوط به این موضوع برای شرکت های مختلف تفاوت نماید. همچنین در مورد ویژگی های کیفی، توافق های زیر حاصل شده است.

۱- **مربوط بودن**: یکی از ویژگی های کیفی اساسی است. برای مربوط بودن، اطلاعات، باید با کمک به استفاده کنندگان در ارزیابی اثرات گذشته و وقایع حال بر جریان های نقدی آتی ورودی (ارزش پیش بینی کنندگی) و یا تأیید یا اصلاح ارزیابی های گذشته (ارزش تأیید کنندگی) بتواند تصمیم گیری های اقتصادی استفاده کنندگان را تغییر دهد، حتی اگر آن اطلاعات در حال حاضر مورد استفاده نباشد. «**توانایی ایجاد تغییر در تصمیمات**» در مقایسه با مورد

استفاده بودن در حال حاضر، تغییری از چارچوب فعلی هیئت استانداردهای حسابداری بین المللی است. این ویژگی دارای سه زیر ویژگی به شرح زیر می باشد:

الف) ارزش پیش بینی کنندگی: اطلاعات حسابداری زمانی دارای ارزش پیش بینی کنندگی هستند که استفاده کنندگان از آن برای پیش بینی کردن استفاده نمایند یا بتوانند از آن اطلاعات به منظور پیش بینی استفاده کنند. اطلاعات حسابداری به خودی خود به عنوان یک پیش بینی یا مترادفی جهت قابلیت پیش بینی آماری یا تداوم و استمرار به کار نمی رود.

ب: ارزش تأیید کنندگی: «ارزش تأیید کنندگی» در مقایسه با «ارزش باز خورد» تغییری از چارچوب فعلی هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB) است.

ج: به موقع بودن: سومین زیر ویژگی از ویژگی مربوط بودن است و به معنی آن است که اطلاعات باید در زمان نیاز

استفاده کنندگان در دسترس آنها باشد.

۲- **ارایه منصفانه**: ارایه منصفانه پدیده های دنیای واقعی، یکی از ویژگی های کیفی اساسی است. ارایه اطلاعات، زمانی منصفانه است که اندازه ها و توصیف ها، قابل تأیید و بی طرفانه باشند. بنابراین ارایه منصفانه اطلاعات، نیازمند قابلیت تأیید، بی طرفانه بودن و رجحان محتوی بر شکل است. چارچوب مفهومی مشترک به طور کامل در مورد مفهوم ارایه منصفانه بحث نموده و مفهوم آن را روشن می نماید.

چارچوب مفهومی مشترک باید از تفاسیر و تعبیر اشتباهی که به طور گسترده در مورد مفهوم «قابلیت اعتماد» صورت پذیرفته، بکاهد و آن را با ویژگی «ارایه منصفانه» جایگزین نماید. این جایگزینی، یک تغییر از چارچوب های فعلی FASB و IASB است.

الف: قابلیت تأیید: قابل تایید

بودن اطلاعات گزارش شده، استفاده کنندگان را مطمئن می سازد که آن اطلاعات به طور منصفانه، بیانگر همان چیزی هستند که قصد دارند بیان کنند و اطلاعات مزبور کامل، بی طرفانه و عاری از اشتباهات با اهمیت است. آن دسته از اندازه گیری ها و توصیف هایی که به طور مستقیم قابل تأیید باشند، نسبت به اطلاعاتی که به طور غیرمستقیم قابل تأیید هستند، ارجحیت دارند.

ب: بی طرفانه بودن: به این معنی است که اطلاعات مالی باید عاری از هر گونه سوگیری به منظور تأثیر بر تصمیمات استفاده کنندگان باشد. به این منظور چارچوب مفهومی مشترک نباید شامل محافظه کاری یا احتیاط به عنوان ویژگی های کیفی مطلوب اطلاعات حسابداری باشد، ولی باید یادآوری نماید که در شرایط عدم اطمینان توجه لازم صورت پذیرد.

همچنین این نکته نیز یادآوری شد که اگر چه تحقیقات

تجربی، ممکن است، شواهد مفیدی برای تصمیمات مربوط به

ارایه منصفانه اطلاعات، نیازمند قابلیت

تأیید، بی طرفانه بودن و رجحان

محتوی بر شکل است. چارچوب

مفهومی مشترک به طور کامل

در مورد مفهوم ارایه منصفانه

بحث نموده و مفهوم آن

را روشن می نماید

یک ویژگی کیفی اطلاعات مفید برای تصمیمگیری، باید آن را به عنوان یک صفحه یا فیلتر تلقی نمود که مشخص می کند آیا اطلاعات به اندازه کافی اهمیت دارند تا بر تصمیم گیری استفاده کنندگان در خصوص مسایل واحد گزارشگر موثر باشند.

۶- سایر ویژگی های احتمالی مورد بحث:

شامل شفافیت، قابلیت اعتماد، کیفیت بالا، و یکنواختی درونی، ویژگی هایی نیستند که از سایر ویژگی های اطلاعات مالی مفید برای تصمیم گیری، قابل تفکیک باشند، بنابراین در چارچوب مفهومی مشترک، نباید آنها را به عنوان ویژگی های مجزایی، لحاظ نمود.

۷- چارچوب مفهومی مشترک باید شامل اطلاعاتی

در مورد هزینه های مختلفی باشد که در تصمیم گیری راجع به اهداف گزارشگری مالی باید مورد توجه واقع شوند، همچنان که باید معیاری را برای کمک به استاندارد گذاران ارائه نماید تا آنها را در مورد چگونگی احتساب انواع مختلف

هزینه ها یاری رساند. از طرف دیگر چارچوب مفهومی مشترک، نه تنها باید شامل پیش فرض هایی درباره توانایی اسـتفاده کنندگان از صورت های مالی باشد، بلکه باید پیش فرض هایی نیز راجع به توانایی تهیه کنندگان صورت های مالی و حسابرسان ارائه نماید.

۸- اعضای هیئت به این نکته

نیز توجه نمودند که ویژگی های کیفی مختلف و زیر ویژگی های آنها، در بعضی اوقات پاسخ های متفاوتی را برای موضوعات مختلف حسابداری و گزارشگری مالی برای استاندارد گذاران فراهم می کند. برخی از این تفاوت ها بر اولویت این ویژگی ها (این که کدام ویژگی به دلیل قرار گرفتن در جایگاه بالاتر، بر دیگر ویژگی ها برتری دارد) یا تهاتر (به این معنی که چه میزان از یک ویژگی قابل مبادله با ویژگی دیگری است) تمرکز دارد. اعضای هیئت توافق نمودند که ویژگی های کیفی گزارشگری مالی، جزئی از مراحل مختلف فرآیندی هستند که

تدوین استاندارد ارائه کند (برای مثال، در ارزیابی توازن بین ویژگی های کیفی مورد انتظار)، ولی پروژه چارچوب مفهومی مشترک نباید به دنبال توسعه اندازه گیری تجربی ارائه منصفانه یا ویژگی های مربوطه باشد.

۳- قابلیت مقایسه: یکی از ویژگی های مهم اطلاعات

مالی است و باید در چارچوب مفهومی مشترک لحاظ گردد. قابلیت مقایسه، که استفاده کنندگان را قادر می سازد تا شباهت ها و تفاوت های بین پدیده های اقتصادی را تشخیص دهند، باید از یکنواختی (یعنی استفاده یکنواخت از روش های حسابداری) کاملاً متمایز گردد. توجه به قابلیت مقایسه یا یکنواختی، نباید باعث شود تا از گزارش اطلاعات مربوط تر یا اطلاعاتی که موجب ارائه منصفانه تر پدیده های اقتصادی می شود جلوگیری گردد. در صورتی که چنین وضعیتی پیش آید، افشاء می تواند کاهش ویژگی قابلیت مقایسه یا یکنواختی را تعدیل نماید.

۴- قابل فهم بودن: این ویژگی نیز یکی از ویژگی های

اصلی اطلاعات مالی است و باید در چارچوب مفهومی مشترک لحاظ گردد. اطلاعات، زمانی قابلیت فهم بیشتری دارند که با جمع بندی، طبقه بندی، تمایز و اجمال، به شکلی روشن و صریح ارائه گردد. میزان قابلیت فهم اطلاعات گزارش شده بستگی به استفاده کننده از آن اطلاعات دارد گزارش های مالی برون سازمانی با مقاصد عمومی، باید برای

استفاده کنندگانی قابل فهم باشد که درک متعارفی از تجارت و فعالیت های اقتصادی و حسابداری دارند و مایلند که اطلاعات را با تلاشی منطقی مطالعه نمایند. اطلاعات مربوط نباید به دلیل پیچیدگی یا مشکل بودن برای فهم برخی استفاده کنندگان، حذف گردد.

۵- اهمیت: اهمیت نه تنها با ویژگی مربوط بودن، بلکه با

ویژگی «ارایه منصفانه» نیز در ارتباط است. در چارچوب مفهومی مشترک، به جای در نظر گرفتن اهمیت به عنوان

توجه به قابلیت مقایسه یا یکنواختی،

نباید باعث شود تا از گزارش

اطلاعات مربوط تر یا اطلاعاتی که

موجب آرایه منصفانه تر

پدیده های اقتصادی می شود

جلوگیری گردد

به تصمیم‌گیری بهتر استفاده کنندگان کمک می‌نماید.
به هر حال موضوعات فوق نیز کماکان در هیئت‌ها مورد بحث قرار دارد و بیانیه بعدی آنها در سه ماهه دوم سال ۲۰۰۶ منتشر خواهد شد.

ج: تعریف دارایی‌ها و بدهی‌ها:

اعضای IASB و FASB، تعاریف ارائه شده توسط کمیته‌های مشورتی را مورد بحث و بررسی قرار داده و در مورد تعریف بدهی‌ها موارد زیر را توصیه نمودند.
«بدهی یک واحد تجاری، تعهدات فعلی آن واحد به یک یا تعداد بیشتری واحد تجاری است که منجر به خروج یا از دست دادن منافع اقتصادی بالقوه می‌گردد». همچنین هیئت‌ها توافق نمودند که:

الف: بدهی‌ها همچنان به صورت مستقیم با ارجاع به دارایی‌ها تعریف شوند.

ب: بدهی، تعهد جاری است و از دست دادن منافع اقتصادی آتی.

ج: تعهد، صرف‌نظر کردن از یک جریان ورودی یا کنارگذاری یا

شاید کاهش یک دارایی است که می‌تواند یک بدهی باشد.

د: صرفاً تعهدات به یک یا چند شرکت دیگر می‌تواند بدهی تلقی شود.

ه: واژه احتمال از تعریف حذف گردد زیرا این واژه مربوط به مفاهیم شناخت یا اندازه‌گیری است.

و: اشاره صریح به رویدادهای گذشته ضرورتی ندارد، زیرا یک تعهد جاری فقط در اثر رویدادهای گذشته می‌تواند ایجاد گردد.

د: واحد گزارشگر

در مارس و آوریل ۲۰۰۶ اعضای هیئت‌ها در بحث پیرامون مفهوم واژه واحد گزارشگر راجع به موارد زیر توافق نمودند:

الف ۱- واحد گزارشگر برای مقاصد گزارشگری مالی نباید به واحدهای قانونی از جمله شرکت‌ها، شرکت‌های امانی و

مؤسسات تضامنی محدود شود، بلکه هر واحد گزارشگر باید به صورتی گسترده تر تعریف شود تا انواع ساختارهای سازمانی دیگر از قبیل واحدهای دارای مالکیت انفرادی و در برخی شرایط، شعبه‌ها و بخش‌های یک واحد قانونی را نیز شامل گردد.

الف ۲- این موضوع مطرح شد که آیا شرکت اصلی به صورت جدا از شرکت‌های سرمایه‌پذیر خود می‌تواند یک واحد گزارشگر محسوب گردد؟ اعضای هیئت پس از بحث در این مورد به نتایج زیر دست یافتند:

الف: برخی از اعضای هیئت معتقد بودند که شرکت اصلی به تنهایی و گروه شرکت‌ها، واحدهای گزارشگر جداگانه‌ای هستند. این دسته از اعضای هیئت، صورت‌های مالی واحد اصلی را به عنوان یک واحد مستقل

تلقی می‌نمودند و صورت‌های مالی گروه (واحد اصلی و شرکت‌های سرمایه‌پذیر آن را) به عنوان ترکیب واحد اصلی با یک یا چند واحد گزارشگر دیگر، به عنوان یک واحد مستقل در نظر می‌گرفتند.

ب: سایر اعضای هیئت معتقد بودند که صورت‌های مالی شرکت اصلی به تنهایی و صورت‌های مالی تلفیقی شکل‌های متفاوتی برای ارائه اطلاعات مربوط به یک واحد گزارشگر مشابه هستند.

به هر حال مقرر گردید که کمیته مشورتی، راجع به موضوع فوق تحقیقات بیشتری انجام دهد تا در نشست‌های بعدی بررسی‌های بیشتری صورت پذیرد.

وضعیت فعلی و آتی مراحل مختلف اجرای پروژه مشترک

با توجه به موارد پیش گفته، پروژه چارچوب مفهومی مشترک پیشرفت مناسبی داشته و بر اساس برنامه زمان‌بندی در حال اجراست. خلاصه وضعیت اجرای پروژه را می‌توان به شرح این جدول تلخیص نمود:

تعهد، صرف نظر کردن از یک جریان ورودی یا کنارگذاری یا شاید کاهش یک دارایی است که می‌تواند یک بدهی باشد

الف: بدهی‌ها همچنان به صورت مستقیم با ارجاع به دارایی‌ها تعریف شوند.
ب: بدهی، تعهد جاری است و از دست دادن منافع اقتصادی آتی.
ج: تعهد، صرف‌نظر کردن از یک جریان ورودی یا کنارگذاری یا

شاید کاهش یک دارایی است که می‌تواند یک بدهی باشد.

د: صرفاً تعهدات به یک یا چند شرکت دیگر می‌تواند بدهی تلقی شود.

ه: واژه احتمال از تعریف حذف گردد زیرا این واژه مربوط به مفاهیم شناخت یا اندازه‌گیری است.

و: اشاره صریح به رویدادهای گذشته ضرورتی ندارد، زیرا یک تعهد جاری فقط در اثر رویدادهای گذشته می‌تواند ایجاد گردد.

د: واحد گزارشگر

در مارس و آوریل ۲۰۰۶ اعضای هیئت‌ها در بحث پیرامون مفهوم واژه واحد گزارشگر راجع به موارد زیر توافق نمودند:

الف ۱- واحد گزارشگر برای مقاصد گزارشگری مالی نباید به واحدهای قانونی از جمله شرکت‌ها، شرکت‌های امانی و

بیانیه بعدی		مراحل پروژه، وضعیت و زمان سنجی		
مرحله	موضوع	وضعیت فعلی	۲۰۰۶	۲۰۰۷ و پس از آن
الف	اهداف و ویژگی‌های کیفی	در دست بحث و بررسی هیئت	سه ماهه دوم	
ب	اجزا، شناخت و اندازه‌گیری	در دست بحث و بررسی هیئت		سه ماهه دوم ۲۰۰۷ (برآوردی)
ج	اندازه‌گیری اولیه و بعد از آن	در حال برنامه‌ریزی و تحقیق توسط کمیته مشورتی		بعداً اعلام خواهد شد
د	واحد گزارشگر	در دست بحث و بررسی هیئت		سه ماهه دوم ۲۰۰۷ (برآوردی)
ه	ارایه و افشا شامل حدود گزارشگری مالی	در حال تحقیق توسط دیگران		بعداً اعلام خواهد شد
و	هدف چارچوب و وضعیت آن در سلسله مراتب GAAP	—	—	بعداً اعلام خواهد شد
ز	کاربرد در بخش‌های غیرانتفاعی	—	—	بعداً اعلام خواهد شد
ح	چارچوب کلی و کامل	—	—	بعداً اعلام خواهد شد

نتیجه‌گیری

حسابداری آمریکا معاف کند.

اگرچه همه این موارد نشانه‌هایی از پیشرفت در جهانی سازی استانداردهای حسابداری است، ولی مشکلات ناشی از بکارگیری استانداردهای حسابداری و تفاوت‌های فرهنگی و قانونی کشورهای مختلف نیز قابل انکار نمی‌باشد. اعلام نگرانی اتحادیه اروپا در مورد هماهنگ سازی استانداردهای حسابداری، هشدار است برای مراجع تدوین کننده استانداردهای حسابداری تا از تغییرات انقلابی در گزارشگری مالی جلوگیری نمایند.

نگرانی کشورهای مختلف در مورد اثرات به کارگیری استانداردهای حسابداری بین‌المللی که اخیراً از سوی کشورهای مختلف، خصوصاً کشورهای اروپایی اعلام شده، شاید ناشی از نگرانی آنها در مورد جابجایی و انتقال ثروت باشد. همان گونه که می‌دانیم، روش‌های حسابداری در بازارهای غیرکارآ (بازارهای سرمایه برخی از کشورهای توسعه نیافته حتی در حالت ضعیف هم کارآ نیستند) می‌توانند تصمیمات سرمایه‌گذاران را تحت تاثیر قرار داده و از این

اهمیت و پیشینه تاریخی هیئت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، نقش موثر پروژه چارچوب مفهومی مشترک IASB و FASB را در ترویج استانداردهای بین‌المللی حسابداری نشان می‌دهد. در کنفرانس سالانه هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری با مراجع ملی تدوین استانداردهای حسابداری که در سپتامبر سال ۲۰۰۵ در لندن تشکیل گردید، سر دیوید توثیدی، رئیس IASB اعلام کرد که در حال حاضر ۱۰۰ کشور، استانداردهای حسابداری بین‌المللی را پذیرفته یا استفاده از آن را مجاز اعلام کرده‌اند. آمریکا که ریاست بنیاد کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASCF) را نیز در اختیار دارد، تلاش می‌کند تا با انجام تغییرات لازم، راه پذیرش استانداردهای بین‌المللی حسابداری را هموارتر سازد. همچنین کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا (SEC) اعلام کرده است که از سال ۲۰۰۷ تا پایان سال ۲۰۰۹ آمادگی دارد تا شرکت‌های اروپایی پذیرفته شده در بورس آمریکا را از پایبندی به استانداردهای

اطلاعاتی وجود ندارد و از ایران به عنوان کشوری که اجرای این استانداردها را الزامی نموده، نامی برده نشده است. اگر چه عامل بودن به استانداردهای حسابداری بین المللی و مبنا قراردادن آن جهت استانداردهای ملی حسابداری موجب افتخار نیست و به نظر می رسد سازمان حسابرسی نیز تحت شرایط و محدودیت های خاصی استانداردهای ملی حسابداری را تدوین نموده است، لیکن معرفی جوامع حرفه ای و آکادمیک و پیشرفت های اخیر در زمینه برگزاری دوره های تحصیلات تکمیلی به خصوص در مقطع دکترای حرفه ای به جامعه حسابداری جهان امری ضروری است که بی تردید، موجب گسترش راه های همکاری و ایجاد زمینه های پیشرفت بیشتر دانش حسابداری در کشور خواهد شد. ترکیب استادان پیشکسوت و اندیشمند در کنار استادان جوان و دانش پژوهان مشتاق رشته حسابداری و شکل گیری جوامع حرفه ای و علمی در سال های قبل و سنوات اخیر، پشتوانه علمی و حرفه ای کشور را به چنان سطحی رسانده که در صورت انسجام، همفکری و همدلی، می تواند در مورد مباحث روز و نظرخواهی های جوامع حرفه ای بین المللی اظهار نظر نموده و حتی با ارایه پیشنهادات جدید، پتانسیل های علمی موجود در کشور را به جامعه علمی جهان نشان دهد.

مسئولیت سازمان حسابرسی به عنوان متولی تدوین استانداردها، جوامع حرفه ای از جمله جامعه حسابداران رسمی ایران، انجمن حسابداران خبره ایران، انجمن حسابداری ایران و جامعه دانشگاهی ایران، در این میان بیش از پیش احساس می شود. رسیدن به چنان جایگاهی، نیازمند حمایت از تحقیقات دانشگاهی و همکاری نزدیک تر صنعت، حرفه و دانشگاه است، موضوعی که سال هاست مورد تاکید هر سه قشر قرار دارد، لیکن حمایت بخش های مرتبط با دولت و تخصیص بودجه های مناسب

طریق به جابجایی ثروت منجر شود. همچنین، استانداردهای حسابداری با تغییر معیارهای شناخت و اندازه گیری و در نتیجه تغییر مخارج و درآمدهای شرکت ها بر شاخص های کلان اقتصادی نیز تاثیر می گذارند و در این میان تأثیرپذیری بیشتر شرکت های چند ملیتی، حتی ممکن است به انتقال ثروت بین کشورها هم منجر شود. این موارد مشکلاتی هستند که باعث شده کشورهای دارای استانداردهای حسابداری ملی، در مقابل استانداردهای حسابداری بین المللی مقاومت نشان دهند، تا پس از بررسی همه جانبه تأثیرات استانداردهای مزبور، پذیرش یا عدم پذیرش آنها را اعلام نمایند.

به هرحال، هدف از جهانی سازی استانداردهای حسابداری آن است که استانداردهای کشورهای مختلف به هم نزدیک شده و تفاوت ها کاهش یابد، به گونه ای که دست اندرکاران بازارهای سرمایه به راحتی بتوانند صورت های مالی شرکت های خارجی را بپذیرند و سرمایه گذاران هم به سهولت بتوانند از این صورت های مالی در تصمیم گیری های خود استفاده نمایند، لیکن انعطاف در تغییرات نیز باید مدنظر قرار داشته باشد. همچنان که توثیدی، رئیس هیئت استانداردهای بین المللی حسابداری، معتقد است که باید نیاز به پیشرفت در همگرایی را با تقاضا برای ثبات، متعادل سازیم.

نکته دیگری که حایز اهمیت فراوان است و به نظر می رسد نزد

جامعه حرفه ای و سازمان حسابرسی به عنوان متولی تدوین استانداردهای حسابداری در ایران مغفول مانده، نقش تعامل و اطلاع رسانی متقابل با جوامع، انجمن ها و موسسات بین المللی مرتبط با حرفه حسابداری است. در سایت اطلاع رسانی رسمی هیئت استانداردهای حسابداری بین المللی، کماکان در مورد استانداردهای حسابداری ملی ایران، که برگرفته از استانداردهای بین المللی می باشد،

هدف از جهانی سازی

استانداردهای حسابداری آن است

که استانداردهای کشورهای مختلف به هم

نزدیک شده و تفاوت ها

کاهش یابد

(زبان گزارشگری تجاری قابل توسعه) Language

- 6- Confirmatory Value
- 7- Feedback Value
- 8- Reliability
- 9- Faithful Representation
- 10- Verifiability
- 11- Precision
- 12- Uncertainty
- 13- being able to 'vouch'
- 14- Neutrality
- 15- Freedom From Bias
- 16- Prudence
- 17- Conservatism
- 18- Transparency
- 19- True and Fair
- 20- Credibility
- 21- High Quality
- 22- Internal Consistency

تحقیقاتی به دانشگاه‌ها می‌تواند به پیش برد این هدف بزرگ، کمک فراوانی نماید. بی تردید، برای تسریع در تحقق اقتصاد دانایی محور (که از ویژگی‌های عمده قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور می‌باشد) و شکل‌گیری جامعه‌ای مبتنی بر دانایی، لازم است در نظام برنامه ریزی کشور توجه خاصی به امر آموزش، به ویژه آموزش عالی، مبذول گردد و تا جایی که ممکن است، فضای لازم، امکانات و تجهیزات و منابع مالی آن به نسبتی فراتر از سایر بخش‌ها فراهم و تنگناهای آن به مراتب سریع‌تر از سایر بخش‌ها مرتفع گردد.

پی نوشت

۱- دانشجوی دوره دکتری حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی

منابع

- 1- IASB AGENDA PROJECT , " Conceptual Framework " ,
- 2- <http://www.iasplus.com/agenda/framework.htm>,
- 3- <http://www.fasb.org/project/conceptual>-

- 2- IASC = International Accounting Standard Committee
- 3- IASB = International Accounting Standard Board
- 4- FASB = Financial Accounting Standard Board
- 5- Extensible Business Reporting

نشانی انجمن:

تهران، خیابان ملاصدرا، خیابان خوارزمی

(سازمان گوشت) کوچه میلاد،

شماره ۷ غربی

صندوق پستی ۹۵۵۴-۱۵۸۷۵

تلفکس: ۸۸۰۳۸۴۱۸-۸۸۰۵۱۳۴۱

پذیرفته شده در بورس موجب افزایش در بازده نقدی سهامداران گردیده است.
فرضیه ۲ H_0 : بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس و تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) این شرکت ها رابطه معنی داری وجود ندارد.
نتایج آزمون فرضیه دوم - نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش به شرح نگاره ۳ ارائه می گردد.

تجزیه و تحلیل: نتایج به دست آمده از هر دو روش درباره آزمون فرضیه اول نشان دهنده عدم همبستگی بین میزان افزایش سرمایه شرکت ها و تغییرات بازده نقدی این شرکت هاست. همان طور که مشاهده می شود میزان آماره محاسبه شده در هر دو روش به دلیل قرار گرفتن در محدوده $+1/96$ توان رد کردن فرضیه صفر را نداشته و به همین دلیل فرض H_0 فرضیه اول در مورد عدم وجود رابطه بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی در شرکت های

نگاره ۳

نابارامتریک	همبستگی	تعداد داده ها	آماره Z	درجه آزادی	Z جدول	نتیجه آزمون
	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات ROE	۱۳۱	-۰/۰۳۸	۱۳۰	$\pm 1/96$	عدم رد H_0
بارامتریک	همبستگی	تعداد داده ها	آماره T	درجه آزادی	T جدول	نتیجه آزمون
	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات ROE	۱۳۱	-۰/۵۴۵	۱۲۹	$\pm 1/96$	عدم رد H_0

دیگر نمی توان نتیجه گیری نمود که افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس موجب افزایش در ROE این شرکت ها گردیده است.
فرضیه سوم H_0 : بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بررسی و تغییرات بازده کل دارایی ها (ROE) ی این شرکت ها رابطه معنی داری وجود ندارد.
نتایج آزمون فرضیه سوم - نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش به شرح نگاره ۴ ارائه می گردد:

تجزیه و تحلیل: نتایج به دست آمده از هر دو روش درباره آزمون فرضیه دوم نشان دهنده عدم همبستگی بین میزان افزایش سرمایه شرکت ها و تغییرات ROE این شرکت هاست. همان طور که مشاهده می شود میزان آماره محاسبه شده در هر دو روش به دلیل قرار گرفتن در محدوده $+1/96$ توان رد کردن فرضیه صفر را نداشته و به همین دلیل فرض H_0 فرضیه اول در مورد عدم وجود رابطه بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی و تغییرات ROE این شرکت ها به عنوان فرضیه درست پذیرفته می شود. به عبارت

نگاره ۴

نابارامتریک	همبستگی	تعداد داده ها	آماره Z	درجه آزادی	Z جدول	نتیجه آزمون
	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات ROA	۱۳۱	-۱/۱۵۱	۱۳۰	$\pm 1/96$	عدم رد H_0
بارامتریک	همبستگی	تعداد داده ها	آماره T	درجه آزادی	T جدول	نتیجه آزمون
	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات ROA	۱۳۱	-۰/۲۴۹	۱۲۹	$\pm 1/96$	عدم رد H_0

می شود. به عبارت دیگر نمی توان نتیجه گیری نمود که افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس موجب افزایش در ROA این شرکت ها گردیده است.

فرضیه چهارم H₀: بین افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بررسی و تغییرات ارزش بازار (MV) این شرکت ها رابطه معنی داری وجود ندارد.

نتایج آزمون فرضیه چهارم - نتایج آزمون فرضیه چهارم پژوهش به شرح نگاره ۵ ارائه می گردد.

تجزیه و تحلیل: نتایج به دست آمده از هر دو روش درباره آزمون فرضیه سوم نشان دهنده عدم همبستگی بین میزان افزایش سرمایه شرکت ها و تغییرات ROA این شرکت هاست. همان طور که مشاهده می شود میزان آماره محاسبه شده در هر دو روش به دلیل قرار گرفتن در محدوده $\pm 1/96$ -+ توان رد کردن فرضیه صفر را نداشته و به همین دلیل فرض H₀ فرضیه اول در مورد عدم وجود رابطه بین افزایش سرمایه شرکت ها از محل مطالبات و آورده نقدی و تغییرات ROA این شرکت ها به عنوان فرضیه درست پذیرفته

نگاره ۵

نتیجه آزمون	Z جدول	درجه آزادی	آماره Z	تعداد داده ها	همبستگی
عدم رد H ₀	$\pm 1/96$	۱۳۰	۰/۳۰۷	۱۳۱	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات ROA
نتیجه آزمون	T جدول	درجه آزادی	آماره T	تعداد داده ها	همبستگی
عدم رد H ₀	$\pm 1/96$	۱۲۹	۱/۹۳۵	۱۳۱	بین درصد افزایش سرمایه و تغییرات ROA

می شود. به عبارت دیگر نمی توان نتیجه گیری نمود که افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس موجب افزایش در بازده نقدی سهامداران گردیده است. به عبارت دیگر نمی توان نتیجه گیری نمود که افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس موجب افزایش در ارزش بازار این شرکت ها گردیده است. خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها در نگاره ۶ و ۷ بر اساس روش های آماری به کار گرفته شده در ذیل و صفحه بعد نشان داده شده است.

تجزیه و تحلیل: نتایج به دست آمده از هر دو روش درباره آزمون فرضیه چهارم نشان دهنده عدم همبستگی بین میزان افزایش سرمایه شرکت ها و تغییرات ارزش بازار این شرکت هاست. همان طور که مشاهده می شود میزان آماره محاسبه شده در هر دو روش به دلیل قرار گرفتن در محدوده $\pm 1/96$ -+ توان رد کردن فرضیه صفر را نداشته و به همین دلیل فرض H₀ فرضیه اول در مورد عدم وجود رابطه بین افزایش سرمایه شرکت ها از محل مطالبات و آورده نقدی و تغییرات MV این شرکت ها به عنوان فرضیه درست پذیرفته

نگاره ۶: نتایج آزمون ناپارامتریک فرضیات در مورد آماره Z

متغیرهای آماری و نتایج حاصله از تحلیل داده ها				توضیحات در مورد آزمون آماره Z
بازده نقدی	ROE	ROA	ارزش بازار	
۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	تعداد نمونه (n)
۱۳۰	۱۳۰	۱۳۰	۱۳۰	درجه آزادی (n-1)
۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	میزان خطا (α)
۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۵	سطح اطمینان (1-α)
$\pm 1/96$	$\pm 1/96$	$\pm 1/96$	$\pm 1/96$	Z جدول Z _{1-α/2}
۰/۱۴۳	-۰/۳۴	-۰/۱۰۱	۰/۰۲۷	ضریب همبستگی بین درصد افزایش سرمایه و ...
۱/۶۳۰	-۰/۳۸۷	-۱/۱۵۱	۰/۳۰۷	Z محاسبه شده
H	H	H	H	فرضیه پذیرفته شده

نگاره ۷: نتایج آزمون پارامتریک فرضیات در مورد آماره T

متغیرهای آماری و نتایج حاصله از تحلیل داده ها				توضیحات در مورد آزمون آماره T	
ارزش بازار	ROA	ROE	بازده نقدی		
۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱		تعداد نمونه (n)
۱۲۹	۱۲۹	۱۲۹	۱۲۹		درجه آزادی (n-۲)
۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵		میزان خطا (a)
۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۵		سطح اطمینان (1-a)
۱/۹۶	۱/۹۶	۱/۹۶	۱/۹۶		T جدول t _{۰.۹۷۵,۱۲۹}
۰/۱۶۸	-۰/۰۲۲	-۰/۰۴۸	۰/۱۶۵	...	ضریب همبستگی بین درصد افزایش سرمایه و ...
۱/۹۳۵	-۰/۲۴۹	-۰/۵۴۵	۱/۹۰		T محاسبه شده
H	H	H	H		فرضیه پذیرفته شده

نتیجه گیری

در این پژوهش، اطلاعات مربوط به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۱ بررسی شده است. ارزیابی فرضیات ارائه شده، با انجام آزمون تحلیل همبستگی صورت پذیرفته است. با توجه به آماره محاسبه شده Z و t برای ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش ملاحظه می شود که در هیچ یک از موارد امکان پذیرش فرض H₁ وجود ندارد.

بنابراین، نتایج پژوهش، با ۹۵٪ اطمینان، نشان دهنده عدم وجود رابطه همبستگی معنی دار بین افزایش سرمایه شرکت ها از محل مطالبات و آورده نقدی از یک سو، و بازده نقدی، ROE، ROA و ارزش بازار سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس، از سوی دیگر نمی باشد.

در واقع نتایج پژوهش، انتظار عقلایی کسب بازده بیشتر در قبال محرومیت سهامداران از دریافت و مصرف بازده نقدی

سرمایه گذاری هایشان در اجرای پروژه های افزایش سرمایه شرکت ها نتوانسته موجب افزایش در بازده نقدی سهامداران شود.

اما از سوی دیگر با توجه به این که افزایش ثروت سهامداران تنها معطوف به افزایش در بازده نقدی نخواهد شد، سه شاخص دیگر در این پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج حاصل از بررسی تغییرات در ROE و ROA و

ارزش بازار شرکت ها نیز نشان دهنده توفیق شرکت ها در ایجاد ثروت برای سهامداران نبود، زیرا همبستگی معنی داری بین افزایش سرمایه شرکت ها و تغییرات در ROE و ROA و ارزش بازار شرکت ها مشاهده نگردید.

نتایج حاصل از بررسی های فوق نشان می دهد که شرکت ها در ایجاد بازده مناسب برای سهامداران از طریق افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی آن ها توفیقی نداشته اند.

با افزایش سرمایه در شرکت ها و استفاده از منابع جدید در پروژه های سرمایه ای جریان نقدی آزاد سهامداران نیز افزایش یافته و همین امر موجب افزایش در نسبت بازده دارایی ها خواهد شد

منابع انگلیسی

- 8) Aswat, Damodaran "Corporate Finance" Stern School Of Business, (1997).
- 9) F. Fama & H. Babiak "Dividend Policy" Journal Of American Statistical Assocation (December 1968).
- 10) J. Lintner, "Distribiution Of Corporation among Dividends, Retaining Earning & Taxes" American Economic Review, (May 1956).
- 11) Myros. Scholes "The Market For Securities: Substitution Versus Price Pressure and The Efectes of information on Share Prices" Journal of Business, Aprill 1972, Vol 45.
- 12) Brealey, Richard & Myers, Stewart (1988). "Principle of Corporate finance". Mc graw Hill international book Company.
- 13) Finnerty, John (1989). "Corporate Financial analysis". Mcgraw Hill international book Company.
- 14) Hansen, Robert. Pinkerton, John, & Tima (1986). "On the right holders subscription on the underwrttin rights offerings". Journal of banking and finance. 10pp: 595-604
- 15) Hawk S.L, Thatcher, Low (1971). "The teatment of rights offerins in Common Stock Valuation." Public Utilities fortnightly Nov. 11,pp: 23-31
- 16) Kothar, Meeta (1991). "The effects of equity issuse on ownership Structure and Stock liquidity: A Comparison of right and public offerings" Journal of Financial economics, 44pp: 131-148.
- 17) Moshe, Ben-Horim (1987). "Essential of Corporate Finance" Allyn and Bacon Inc.
- 18) Peaterson & Cleveland s. & Ursen Nancy D. (1993). "Rights issues and Percived growth rate dilation". Journal of Business, Aprill 1993.
- 19) Rosse & Westerfild (1998). "Corporate Finance." Times mirror_Mosby College Poblshing.
- 20) Saules, Wilkes & Brayshaw (1996). "Management of Company Finance" Champan & Hall.
- 21) Sholes Myron S. (1972). "The Market For Securities". Journal Of Business, Aprill.
- 22) Scott, Martin, Petty & Keon (1988). "Basic Financial Management". Forth edition, Prentice-Hall.
- 23) Wolf C. (1986). "Pre-epitive rights versus althernativ methods of raising equity on the London Stock exchang." The investements analysis. 80,pp: 3-15.

بی نوشت

۱- استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه

۲- کارشناس ارشد حسابداری

- 1- Return On Equity
- 2- Return On Assets
- 3- Market Value
- 4- Kolmogorov - Smironov

منابع فارسی

- ۱) آذر، دکتر عادل و مومنی، دکتر منصور؛ آمار و کاربرد آن در مدیریت (تحلیل آماری)؛ انتشارات سمت؛ چاپ هفتم؛ ۱۳۸۳
- ۲) آزاد پیله رود، مریم؛ بررسی تأثیر شیوه های تأمین مالی بر روی نسبت های سودآوری (ROA و ROE، ROI) در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران؛ پایان نامه کارشناسی ارشد؛ ۱۳۸۰؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
- ۳) پارسائیان، دکتر علی؛ مدیریت مالی (میان)؛ انتشارات آژنگ؛ چاپ اول؛ ۱۳۸۲
- ۴) جلیلی خوشنود، جلیل؛ تحلیل آماری؛ نشر سرا؛ چاپ دوم؛ ۱۳۸۱
- ۵) جهانخانی، دکتر علی و پارسائیان، دکتر علی؛ مدیریت سرمایه گذاری و ارزیابی اوراق بهادار؛ انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران؛ چاپ اول؛ ۱۳۷۶
- ۶) خاکی، دکتر غلامرضا؛ روش پژوهش با رویکردی به پایان نامه نویسی؛ انتشارات بازتاب؛ چاپ اول؛ ۱۳۷۶
- ۷) لاهوتی اشکوری، هرمز؛ تحقیقی پیرامون نحوه به کارگیری منابع حاصل از افزایش سرمایه های انجام شده به منظور توسعه و تکمیل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛ ۱۳۷۵؛ دانشگاه تهران؛